

Eesti Haridusliidu ajakande-number.

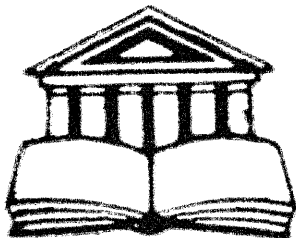
Aareng

SISU:

6

X AASTAKÄIK

1 9 3 6

Ev. Vender — Hooaja algul.

Eesti Haridusliit 1935/36. tegevusaastal.

Õpiringide tegevus 1935/36. tegevusaastal.

Väljavõtteid õpiringide juhatajate omahinnanguist möödunud tegevusaasta tööle.

G. Reial — Vabaharidustööst Tartumaal 1935. a.

Heino Vaks 50-aastane.

Hroonika.

Kirjanduslik ringvaade.

EESTI HARIDUSLIIDU AJAKIRI

ED. LAAMAN

EESTI ÜHISKOND

112 lk. Hind 1 kr. Elav Teadus 54

Ed. Laamani otse akadeemiline uurimus meie ühiskonna koostisest, arengust ja iseloomust on pikemaajaliste tähelepänekute viili. Autor, kes ajakirjanikuna kaasa on elanud kõik suunad ja voolud meie elus, püüab neist tuletada järeldusi ja võimalikke tulevase arenguteid. Eriti huvitavad on peatükid, mis käsitlevad endise sisusliiku korra harjumuste ja mõtviisi edasielamist rahvas, talumehe farmeriks muutumist, kodanluse juhikohale tõusmist jne. Kuid kõige südamelähedasem näib autorile olevat haritlaskonna seesmise jõu, väärtuse ja ühiskondliku kaalu probleemid. Käsitatuna mitmekülgsest ja laialdase kirjanduse najal on teos nii täis tihedaid mõtteid, et ta õigusega kuulub tüsedamate teoste hulka omal alal.

A. KIPPER

MAAILMA RUUM JA TÄHED

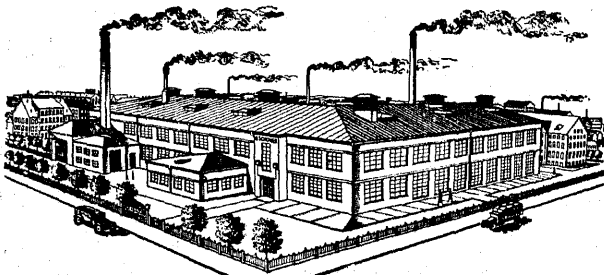
18 pilti, 120 lk. Hind 1 kr. Elav Teadus 57

Tuletades lühidalt meelde astronoomia põhimõtteid püüab autor lugejale anda ettekujutust maailmaruumist ja teaduslikust uurimisest selle tunnetamisel. Aine käsitus on viidud praegusaja teadmiste piirini, millest edasi viivad ainult hüpoteesid ja oletused. Teose pearõhk langeb nendele probleemidele ja teooriatele, mida tekitavad uurijale tähehiid ja -kääbused, kaksiktähed ja maailma tühiruumid, planetarsed udud, kerasparded, maailma ruumi lõpplikkuse küsimus, elu võimalused teistel taevakehadel jne. Kõigi nende küsimuste esiletoomine õnnestunud kujul ei lahenda ainult teadmisi, vaid aitab suurel määral kaasa ka elufilosoofia kujunemisele.

Elavat Teadust ilmub aastas 12 numbrit à 100—120 lk. Aastakäigu hind Kr. 9.—, poolaastas Kr. 5.— veerandaastas Kr. 2.75. Sama hinnaga võib ka saada vastav arv — 12, 6 või 3 — eri raamatut. Üksiknumber Kr. 1.—, iluköites Kr. 1.50. ∴ Aastakäigu tellimishinda võib tasuda osakaupa. ∴

EESTI KIRJANDUSE SELTS

Tartu, Aia tän. 19, telef. 6-01, posti jooksev arve 20-36.

B. Schocher & K^o

Aurujõul riidevärvimise, pleekimise, trükkimise ja apreterimise tööstus.

TALLINN

Jahu t. 3-b

Kõnetr. 468-35

A R E N G

EESTI HARIDUSLIIDU AJAKIRI

№ 6 30. OKTOOBRI 1936.

IV (X) AASTAKÄIK

Hooaja algul.

Sügise tulekuga algas uus tööhooaeg kõigis seltsides. Suvised sooja päikese kutsel väljas tehtud töö järele on meie ettevõtted tõmbunud uuesti rahva- ja seltsimajade seinte vahele. Rahvahulki haaravate vabaõhetenduste, pidustuste ja aktuste asemel on käimas töö kitsamas tegelaste ja enesearendajate ringes, igale vastavalt tema huvidele.

Möödunud hooaega algasime hoogtöö tähe all, mis pidi kestma kuni 1. juulini s. a. Vastu tulles osa seltside soovidele, pikendati hoogtöö kestvust kuni 31. dets., et võimaldada hoogsamat tegevust arendada ka neil seltsidel, kes ei saanud sellega algada möödunud sügisel. Nüüd on jäänud aga hoogtöö lõpuni vaid kaks kuud, mille järele tuleb teha kokkuvõtte seltside tööst hoogtöö kestel, s. o. 1936. a. tegevuse kohta. Kuna arvesse võetakse kõigi liidu liikmeks olevate seltside ja liidus registreeritud õpiringide tegevus, siis olgu veel kord juhitud tähelepanu töö hindamiseks vajalike aruannete ja päevikute juhtnõrde kohasele täitmisele, et ei tuleks arusaamatusi seltside tegevuse hindamisel.

Kui mõni organisatsioon ei ole seni täpselt täitnud hoogtöö juhtnõore, tehtagu seda siis vähemalt selle viimase kahe kuu jooksul, et pärast uus-aastat võiksimas asuda kohe võtma kokku hoogtöö tulemusi.

Jatkugu uuel tööhooajal palju jõudu ja püsivust kõikidel kaastöölistel vabaharidustöö alal!

EV. VENDER,

E. Haridusliidu peasekretär.

Eesti Haridusliit 1935/36. tegevusaastal.

I. KONSTRUKTSIOON.

1. Liikmed.

Eesti Haridusliidu liikmeks oli 1934/35. tegevusaasta algul 509 ja lõpul 551 mitmesugust liitu ja ühingut. Võttes aluseks seltside poolt esitatud aruandeid, võib üksikliikmete arvu seltsides arvestada umbes 36.000-le. Lisades siia ka E. Haridusliitu kuuluvate E. Maanaiste Keskseltsi, E. Naisliidu, E. Karskusliidu ja E. Esperantoliidu liikmete arvu, võib E. Haridusliit lugeda enda üksikliikmeteks ligi 100.000-list peret.

dusseltse (223, s.o. 40%), selle järele raamatukoguseltse (78, s.o. 14%). E. Haridusliit võib aga end nimetada ka üheks tugevamaks noorsooorganisatsiooniks, kuna temasse on koondunud 76 noorsooühingut, s.o. 14% liikmeskonnast. Noorsooühingute hulgas on 48 ÜENÜ osakonda ja 28 mitmesugust muud noorsooühingut. Kunstiseltse on liikmeskonnas 44, s. o. 8%. Siia hulka on arvatud laulu-mängu, muusika-, teatri- j.m. nimelised seltsid. On huvitav, et ka suur hulk tuletõrje ühinguid (34 seltsi, s.o. 4%) tegeleb vabahari-

Eesti Haridusliidu liikmed liikide järele.

	Talinn	Harjumaa	Virumaa	Järvamaa	Läänemaa	Saaremaa	Pärnumaa	Viljandimaa	Tartumaa	Valgamaa	Võrumaa	Petserinmaa	Välismaa	Kokku
Haridusseltsid	5	52	23	21	27	14	22	13	25	3	8	7	3	223
Karskusseltsid	—	1	1	—	—	—	1	2	3	—	1	—	—	9
Kasvatusseltsid	—	—	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
Keelte õppimise seltsid	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Koolide ülalpidamisseltsid	2	1	1	—	1	—	2	—	1	2	—	—	—	10
Kunstiseltsid	3	6	9	3	1	2	3	3	10	1	2	1	—	44
Naisseltsid	4	2	6	4	1	—	4	—	2	—	1	—	—	24
Noorsooseltsid	1	21	20	6	8	1	6	5	4	2	2	—	—	76
Põllumeesteseltsid	—	2	5	—	4	—	1	1	2	—	—	—	—	15
Raamatukoguseltsid	—	11	11	14	3	1	8	7	13	4	6	—	—	78
Tuletõrjeseltsid	1	7	11	4	2	1	—	1	3	3	1	—	—	34
Spordiseltsid	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Õpiringühingud	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	2
Üliõpilasseltsid	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2
Õpetajateseltsid	1	3	1	1	—	1	—	—	4	1	—	—	—	12
Mitmesugused	4	2	1	—	—	—	3	—	3	—	—	—	—	13
Kokku	22	108	94	55	48	21	50	32	73	16	21	8	3	551

Aasta jooksul suurenes Liidu liikmeskond 42 organisatsiooni võrra.

Liitu kuuluvad seltsid maksid liikmemaksu kr. 4,— ja liidud kr. 11,— aastas.

Liikmete hulgas on kõige rohkem hari-

dustööga. On ju paljud tuletõrjeühingud rahvamajade, orkestrite ja isegi laulukooride ja raamatukogude omanikud. Nende liitumine E. Haridusliiduga on seetõttu täiesti mõistetav. Naisseltsel on Liidu liikmes-

konnas 24, s.o. 4% kogu liikmeskonnast, põllumeesteseltse 15, s.o. 3%, õpetajateseltse 12, s. o. 2% ja pealeselle vähesemal määral mitmeid muid seltse ja ühinguid.

2. Asemikekogu.

E. Haridusliidu põhikirja kohaselt on Liidu kõrgemaks juhtivaks instantsiks asemikekogu, kuhu iga Liidu liikmeks olev organisatsioon võib saata ühe esindaja.

Asemikekogu pidas aruandeaastal koosoleku 10. nov. 51 asemiku osavõtul. Koosoleku kirjeldust vt. „Areng“ nr. 7/8 — 1935. a.

3. Nõukogu.

Asemikekogu poolt ümbervalituna töötas nõukogu järgmises koosseisus:

Esimees: *K. Selter* — majandusminister;

Abi: *pr. L. Eenpalu* — E. Maanaiste Keskseltsi juhataja;

Abi: *J. Ruus*, Virumaa Rahvaülikooli juhataja;

Sekretär: *Ev. Vender* — E. Haridusliidu peasekretär;

Liikmed: *K. Eenpalu* — peaministri k. t.; *E. Kaljot* — k/s. „Talu“ pearaamatupidaja; *E. Kubjas* — E. Karskusliidu sekretär; *H. Kukke* — „Uus Eesti“ peatoimetaja; *A. Kutser* — Kabala Haridusseltsi esimees; *O. Köster* — Põllupidajate Ühispanga juhataja; *A. Lauter* — „Estonia“ teatri näitejuht; *G. E. Luiga* — end. „Päevalehe“ peatoimetaja; *A. Mikiver* — Loksa haridusseltsi esimees; *J. Piiskar* — Tallinna pandimaja abijuhataja; *P. Puusepp* — Paatsalu haridusseltsi esimees; *V. Päts* — haridusministri abi; *M. Reisik* — E. Naisliidu juhataja; *J. Rummo* — Tln. Rahvaülikooli abijuhataja; *H. Summer* — Harjumaa koolinõunik; *A. Särev* — Tln. Töölisteatri näitejuht; *J. Tõnisson* — ühistegevuse professor; *A. Ilmoja* — Vaimastvere r.-raamatukoguseltsi esimees; *J. Uhuots* — õigusteaduse professor; *E. Särgava* — Tln. poegl. gümnaasiumi inspektor.

Surma läbi lahkus nõukogu liige ja end. nõukogu abiesimees *G. E. Luiga*, kes juba 1906/7. a. oli aktiivseks juhtivtegelaseks Eestimaa Rahvahariduse seltsis. E. Haridus-

liidu nimel asetas pärja kadunu kalmule Liidu peasekretär.

4. Juhatus.

Asemikekogu poolt ümbervalituna töötas juhatus järgmises koosseisus:

Esimees: *O. Köster*.

Abid: *E. Särgava* ja *J. Rummo*.

Sekretär: *Ev. Vender*.

Laekur: *E. Kaljot*, hiljem *A. Särev*.

Liikmed: *M. Reisik*, *V. Päts* ja *A. Särev* kuni laekuriks asumiseni.

Juhatus pidas 9 koosolekut.

5. Revisjonikomisjon.

J. Piiskar, *H. Summer* ja *P. Puusepp*.

6. Õppetöö-toimikond.

Esimees: *J. Rummo* — liidu abiesimees.

Sekretär: *J. Tamre* — liidu asjaajaja.

Liikmed: *P. Mägraken* — Hasomini koolivalitsuse direktor, *E. Särgava* — liidu juhatuse liige, *H. Kukke* — „Uus Eesti“ peatoimetaja, *L. Eenpalu* — liidu nõukogu liige, *J. Ümarik* — põllutöökoolide peainspektor, *A. Sibul* — Tln. linna keskraamatukogu juhataja, *E. Vender* — liidu peasekretär, *N. Ruus* — liidu vabaharidustöö konsulent, *K. Laane* — liidu vabah. konsulent.

7. Teatri-toimikond.

A. Lauter — „Estonia“ teatri näitejuht, *A. Särev* — liidu teatrinõunik, *E. Vender* — liidu peasekretär ja teatritarvete-lao juhataja, *A. Mikiver* — Loksa Haridusseltsi näitejuht, *R. Karusoo* — Pakkla Haridusseltsi näitejuht, *J. Tamre* — liidu asjaajaja, *R. Kangro-Pool* — kunsti ja teatriarvustaja.

8. Rahvaülikooli-toimikond.

K. Eenpalu — peaministri k.t., *J. Kiivet* — haridusnõunik, *J. Rummo* — Tallinna Rahvaülikooli abijuhataja, *J. Ruus* — Virumaa Rahvaülikooli juhataja, *J. Depman* — Harjumaa Rahvaülikooli juhataja, *M. Reisik* — Naisliidu esinaine, *E. Särgava* — Tallinna poegl. güm. inspektor, *E. Vender* — Haridusliidu peasekretär.

9. Ajakirja „Arengu“ toimetis.

Peatoimetaja — *J. Rummo*, vastutav toimetaja — *E. Vender*, liikmed — *A. Sibul* ja *A. Särev*.

10. Töäjõud liidu teenistuses.

Peasekretär ja teatritarvete-lao juhataja — *E. Vender*, asjaajaja — *J. Tamre*, teatritarvete-lao asjaajaja — *A. Vender*, raamatupidaja-kassahoidja — *A. Tutti*, vabaharidus-

Ajakirjandust informeeriti Liidu ja haridusseltside tööst 18 korral, mil puhul saadeti 55 sõnumit. Üldiselt on ajakirjandus suhtunud Liidu tegevusse heatahtlikult ja heal meelel avaldanud informatsiooni.

	Saadetiste koguarv		Trükitööd		Lihtkirjad		Tähtsaadetised		Postipakid		Luna-saadetised	
	1934/35	1935/36	1934/35	1935/36	1934/35	1935/36	1934/35	1935/36	1934/35	1935/36	1934/35	1935/36
Büroos.	21.957	14.866	19.284	12.289	2.455	2.448	182	108	36	21	—	—
Teatritarvete-laos	4.745	9.166	1.292	4.998	820	1.718	103	66	285	292	2.245	2.092
Kokku	26.702	24.032	20.576	17.287	3.275	4.166	285	174	321	313	2.245	2.092

töö-konsulendid — *N. Ruus* ja *K. Laane*, näitekunsti konsulendid — *Ed. Tinn*, *V. Sooserv* ja *J. Talpsepp*, dekoraatorid — *J. Karell* ja *R. Sepp*, töäjõud büroos ja teatritarvete-laos — *E. Rosner*, *H. Tomson*, *A. Tagamaa* ja *L. Mõtus*.

II. TEGEVUS LIIDU BÜROOS.

1. Kirjavahetus.

Nagu nähtub väljastatud trükitööde ja kirjade arvust, on büroo koormatus sel alal olnud aruandeaastal väikesem, kui eelmisel aastal. See on seletatav asjaoluga, et eelmisele aastale langes Liidu 10. a. tegevusjuubel, 3. üleriiklik hariduskongress ja vabaharidustöö näitus, mis tublisti suurendasid saadetiste arvu.

Kirjavahetuse kaudu on tulnud: seltsidele abiks olla nende seesmise tegevuse korraldamisel, uute tegevusharude loomisel (õpiringide, spordiringide, raamatukogude j. m. asutamine), põhikirjade muutmisel, jne.; ettevalmistada Liidu loenguid ja kursusi; pidada sidet õpiringidega; lahendada küsimusi ametasutustega jne.

Ringkirju on saadetud kõikidele seltsidele 28 korral ja teatavale osale seltsidest 11 korral. Pooled ringkirjadest (14) saadeti välja ühenduses Liidu hoogtööga (vt. lähemalt hiljem). Õpiringidele saadeti ringkirju 3-el korral kõigile ja 8-al korral osaliselt. Erasikute ja Liitu mitte kuuluvate org-ide poole pöörduiti ringkirjadega 12 korral (Liidu loterii ja korjanduse, raamatute annetamise aktsiooni j. m. asjus).

2. Õpiringide raamatute laenukogu.

Õpiringilise töö soodustamiseks laenutab E. Haridusliit oma laenuraamatukogust ringidele vajalist kirjandust. Iga ring võib saada kuni 10 eks. põhiraamatuid ja 1 eks. igast tarvilisest abiraamatust.

Laenukogus oli raamatuid:

aasta algul 4836 eks. Kr. 7321.— väärtuses
juurde ostetud 264 „ „ 356.— „
Aasta lõpul 5100 eks. Kr. 7677.— väärtuses.

Laenukogu kasutati

järgmises ulatuses:	1935/36	1934/35
1. Seltskondlik kasvatus	38	(49) kompl.
2. Kõneoskus	28	(40) „
3. Eesti kirjandus	21	(6) „
4. Aiandus	17	(21) „
5. Lavakunst	16	(17) „
6. Talumajapidamise korrastus	12	(5) „
7. Kodune kasvatus	9	(3) „
8. Eesti ajalugu	3	(3) „
9. Eesti maateadus	1	(4) „
10. Põllutöomasinad	1	— „
11. Loomakasvatus	1	(1) „
12. Pärivus	1	(1) „
13. Muud	—	(6) „

Kokku 148 (156) kompl. üksikisikud ja asutused kasutasid laenukogu 17 korda.

Peale selle on Saaremaa maatulunduse konsulent hr. *A. Kaal'u* käes 422 eks. raamatuid; neid said Saaremaal asuvad õpingid kasutada otse Kuressaarest. Kui suurel

määral neid kasutati, selle kohta puudub ülevaade.

Seltskondliku kasvatuse õpiringi raamatuid ei jatkunud kõigile soovijaile. Erakordselt suur huvi kõneoskuse vastu, mis ilmnis eelmisel aastal, on nüüd vaibunud, kuid kõneoskus püsis siiski teisel kohal. Raamatuaasta kutsus esile suurema huvi eesti kirjanduse vastu. Aiandus ja lavakunst püsivad endiselt suurel määral õpiringlaste huvi keskuses. Märkatavat huvi tõusu nähtud aga talumajapidamise korrastuse (kodukaunistus!) ja koduse kasvatuse suhtes.

3. Valguspiltide-laenukogu.

Liidu valguspiltide laenukogust, kus on 45 seeriat valguspilte, laenutatakse pilte kasutamiseks seltsidele ja koolidele.

Kogu kasutati järgmises ulatuses:

Eesti vabadussõda 8 korda, Eesti ajalugu 6 k., Kirja ja raamatu ajalugu 5 k., Kreutzwald, Jannsen, Koidula, Eestimaa, Pühamaa ja Võitlus põhja naba pärast á 4 k., Euroopa, Eesti kirjandus, Rahvaharidus, Välismaailma jaod ja Loodusest á 3 k., Vana imedemaa püramiidide all, Turvas ja tema kasutamine, Taani rahvaulikoolid, Virumaa rahvaulikool, Itaalia ja Konstantinoopol ja Bosporus á 2 k., Hansa linnad, Kopenhagen ja Taani kuninglikud lossid, Tirol, Balkan, London, Noorkotkad, Rooma kirikud, Keskööpäikese maal, E. Haridusliit, Põlevkivi ja tema tarvit., Ühistegevus, Keskaeg, Uus aeg ja Laste tembud á 1 kord. Kokku 76 korda. Eelmisel aastal 97 korda.

Kasvanud on nõudmine Eesti vabadussõja, Eesti ajaloo ja kirjanduse seeriote järele.

4. Kirjastamine.

Liit kirjastas *Neeme Ruus*'i ülevaate Taani vabaharidustööst „Haridusolud Taanis“ ja *Karl Laane*' õpiringi-kava „Eesti kirjandus — töökavu ja juhatusi kirjanduse õpiringidele.“ N. Ruus'i raamatut anti ergutustasuks neile õpiringide juhatajatele, kelle õpingid olid töötanud korralikkude töötulemustega. K. Laane' õpiringi-kava ilmumine aitas tublisti kaasa kirjanduse-õpingide arvu kasvamisele.

5. Raamatute annetamine seltsidele ja koolidele.

Vastavalt Riigivanema üleskutsele ja Raamatu-aasta sihtidele võttis ka E. Haridusliit osa raamatute annetamise aktsioonist raamatukogudele ja koolidele. Seltsidelt saadud aadresside kohaselt pöördus Liidu büroo vastavate isikute poole ringkirjaga, paludes neil annetada raamatuid oma kodukoha seltsi raamatukogule. Kus ringkiri ei aidanud, võeti appi telefon. Tulemustega võis kõigiti rahul olla. Seltsid ja koolid said sel teel raamatuid üle kr. 1000.— väärtuses. Suurimaks E. Haridusliidu kaudu organiseeritud raamatute ühisannetuseks oli end. õpilaste annetus *Rõuge algkoolile*, millise väärtus ulatus üle 200 krooni.

III. VABAHARIDUSTÖÖ.

I. Loengud.

Liidu vabaharidustöö konsulendid N. Ruus ja K. Laane pidasid loenguid 195 (150) kohas (sulgudes eelmise aasta arvud). Üldse võttis osa loenguist 17.522 (16.135) kuulajat, s. o. keskmiselt 89 (108) kuulajat loengu kohta. Keskmise osavõtjate arv on väheldane seetõttu, et konsulentidel tuli külastada ka keskustest kaugel asuvaid seltsi. Tublisti on aga tõusnud külastatud kohtade ja korraldatud loengute üldine arv.

Üksikute maakondade järele on loenguid peetud ja seega ühtlasi ka seltsi külastatud järgmisel määral:

	1934/35 a.	1935/36 a.
Tallinn	—	2
Harjumaa	24	34
Virumaa	16	20
Järvamaa	14	14
Läänemaa	3	28
Saaremaa	22	—
Pärnumaa	20	19
Viljandimaa	22	14
Tartumaa	14	17
Valgumaa	6	5
Võrumaa	9	29
Petserimaa	—	13
Kokku	150	195

Kohtadel tutvuti ka seltside raamatukogudega, õpingidega j.m. tegevusharudega

ja püüti abiks olla seltside juhtivatele tege-
lastele nende päevamurede lahendamisel.

Peale Liidu konsulentide on Liidu büroo
kaasabil vahendatud seltsidele ka teisi kõne-
lejaid.

2. Kursused.

Liit korraldas ühe *seltsitegelaste kursuse*
Tallinnas, 2.—6. sept. 1935. a., millest võttis
osa umbes 30 seltsitegelast. Lektoritena esi-
nesid: *E. Vender, J. Ruus, N. Ruus, K. Laa-
ne, M. Pärt, L. Lang ja J. Rummo.*

Kahepäevaseid vabaharidustöö-kursusi kor-
raldati 6:

- 1) 1. ja 2. veebr. *Jõgeval* — 62 osavõtjaga
- 2) 8. „ 9. „ *Petesris* — 69 „
- 3) 29. veebr. ja 1. märtsil *Antslas* — 59 osav.
- 4) 7. ja 8. märtsil *Mustlas* — 27 osavõtjaga
- 5) 14. ja 15. „ *Voltvetis* — 54 „
- 6) 21. ja 22. „ *Lihulas* — 24 „

Osa võttis kogusummas 295 tegelast.

Kursusi juhatajad: *Jõgeval* — koolinõunik
G. Reial, *Petesris* — koolinõunik *A. Kõiv*,
Antslas — koolinõunik *E. Muuga*, *Mustlas*
— koolijuhataja *J. Antsmaa*, *Voltvetis* —
koolinõunik *M. Raud* ja *Lihulas* koolinõunik
A. Tamm.

Lektoritena esinesid Liidu peasekretär
Ev. Vender, hariduskonsulendid *N. Ruus* ja
K. Laane, kursuste juhatajad ja peale nende
Peteris dr. O. Loorits ja mag. *A. Elango*,
Antslas — mag. *Nõu*

3. Rahvaülikoolid.

Kutsuti kokku rahvaülikooli tegelaste
nõupidamine, kus töötati välja ja esitati
Haridusministeeriumile rahvaülikoolide sea-
duse eelnõu. Ministeerium ei andnud eel-
nõule käiku.

Liidu summadest anti stipendiume ühele
Virumaa ja ühele Harjumaa Rahvaülikooli
õpilasele. Ka aitas Liit kaasa ühele taanla-
sele Virumaa Rahvaülikoolis õppimiseks.

4.—8. juulil viibis Eestis *Põhjamaade*
Rahvaülikool Genfist 44 õpilase ja õpetajaga.
E. Haridusliit korraldas külalistele omnibuse
ringsõidu Eestis.

Liitu külastas 2 Taani rahvaülikoolide
tegelast — Helsingöri rahvusvahelise rahva-
ülikooli inspektor *H. Lennings* ja õpetaja
A. u. g. Henning.

4. Välismaine koostöö.

Peasekretär *Ev. Vender* külastas 11.—23.
juulil Lätit, kus ta tutvus Läti vabahari-
dustöoga ja eesti seltside eluga Lätis.

Hariduskonsulendid *K. Laane* ja *N. Ruus*
võtsid osa Põhjamaade haridusnädalast Gran-
kullas, Soomes. Haridusnädalal esines
N. Ruus ettekandega: „*Eesti ja kultuuriline*
koostöö põhjamaail.“

Liit tegi ettevalmistusi *Läänemeremaade*
Instituudi ellukutsumiseks Eestis. Instituut
töötas 1936/37. tegevusaastal, mille tõttu
selle tegevuse ülevaade ei kuulu käesolevasse
aruandesse.

5. Hoogtöö.

1935. a. sügisel kuulutati välja hoogtöö
kõigile Liitu kuuluvatele organisatsioonidele.
Hoogtööks koostati rida üksikasjalikumaid
tööjuhiseid, mis ringkirjade korras seltsidele
laiali saadeti.

Tööjuhiseid koostati järgmistel aladel:

1. Ringide tegevus.
2. Kodukoha kultuuriküsimused.
3. Laul ja muusika.
4. Teater.
5. Rahvamajad.
6. Kaastöö riiklikes ja rahvuslikes üri-
tusis.
7. Loengute ja kursuste korraldamine.
8. Turistide kodude soetamine ja korral-
damine.
9. Õpireisid.

Juhiste koostamisel kasutati ka vastavate
eriorganisatsioonide (Lauljate Liit, Turismi
Keskkorraldus j. t.) kaasabi.

Hoogtöö jätkub ka 1936/37. tegevusaas-
tal, mille tõttu tulemuste kohta puudub veel
ülevaade.

6. Õpiringid.

Õpiringide tegevuse kohta on toodud tei-
sal eriülevaate.

IV. RAHVUSLIKUD AKTSIOONID JA MUUD TÖÖD.

Nimede cestistamine.

Liit on võtnud oma esindaja- peasekretär
Ev. Venderi kaudu osa Nimede Eestistamise
komitee tegevusest. Seltsidele on saadetud
mitmeid ringkirju vastavate üleskutsetega ja

õhutatud nimede eestistamist ka hoogtöö korras. Liidu nõukogu abijuhataja pr. *L. Eenpalu*, nõukogu liige *K. Eenpalu* ja juhatause abiesimees *Ernst Särgava* kuuluvad esimeste nimede eestistajate hulka.

Eesti lipu propaganda.

Eesti lipu toimkonna tööst võttis osa algul juhatuseliige *E. Kaljot*, hiljem hariduskonsulent *N. Ruus*. Ka rahvuslipu propagandat on tehtud hoogsalt ringkirjade, kõnede j.m. kaudu.

Emadepäeva ja ühistegevuspäeva teostamisele on kaasa aidatud ringkirjade kaudu.

Raamatu-aasta edukaks õnnestumiseks töötas kaasa niihästi kogu Liidu büroo kui ka seltsid. (Lähemalt vaata teisel). Peasekretär *Ev. Vender* kuulus Ra — peakomiteesse ja abiesimees *J. Rummo* noorsookirjanduse auhindamise komisjoni.

V. VÄIKELAVADE ALA.

Maa väikelavade tegevuse kujundamisele ja süvendamisele pööras Liit ka möödunud aastal täit tähelepanu. Liidu kaasabil kutsuti ellu *Maalavade Näitejuhtide Ühing*, töötati välja ühingu põhikiri ja esitati registreerimiseks siseministriumile. Ühing ei ole veel tegevusse astunud.

Liit korraldas järgmisi kursusi väikelavade alal:

Maanäitejuhtide kursus Tallinnas.

12.—31. augustini 1935. a. Osavõtjaid 27. Lektoriteks olid: *A. Särev*, *Ed. Timm*, *V. Sooserv*, *J. Üksip*, *A. Mettus*, *J. Aavik*, *E. Vender*, *V. Haas*.

Samalaadne kursus *Kuressaares*. 3.—15. septembrini 1935. a. osavõtjaid 24.

Näitekunsti kursusi korraldati kohtadel järgmisel arvul:

Järvamaal	6.
Valgamaal	2.
Harjumaal	8.
Võrumaal	2.
Tartumaal	3.
Virumaal	4.
Viljandimaal	1.
Saaremaal	2.

Kokku 28, eelmisel aastal 26.

Nimetatud kursustest võttis osa 769 isikut (1. a. 563). Keskmise osavõtt 27 isikut. Kursusi juhatasid — *Ed. Timm* 14 kohas, *V. Sooserv* 11 kohas ja *J. Talpsepp* 3 kohas. Iga kursus kestis 17 päeva.

Vabastamine autorihonorarist.

Vastavalt 3. hariduskongressi otsusele astus Liit samme maateatri te vabastamiseks autorihonorarist. Energilise töö tulemusena õnnestus hr. Riigivanema kaasabil saada riigielarvesse vastav summa, mida seltsid nüüd võivad kasutada selleks, et saada näidendeid tasuta ettekandmiseks. Teatavasti on selleks koostatud erinimekiri näidendeist, mille autorihonorar tasutakse Haridusministeeriumi kaudu riigi summadest.

Dekoratsioonide valmistamine.

E. Haridusliidu kaudu valmistati tegevusaastal uusi dekoratsioone kokku 24 seltsi rahvamajale, kogukummas kr. 11.567,73 väärtuses; sellest summast kaeti haridusministeeriumi kaudu antavate toetustega kr. 4.250,—.

Nimetatud dekoratsioonidest valmistas dekoraaator *J. Karell* 12, *Rud. Sepp* 10 ja *M. Pärt* 2. Uued dekoratsioonid said järgmised rahvamajade ülalpidajad:

H a r j u m a a l: Jõeleftme seltsid, Kolgaküla Haridusselts, ÜENÜ Inglise osak., Raiküla Haridusselts, Sausti algkool; **T a r t u m a a l:** Kambja Põllumeesteselts, Ranna Raamatukoguselts, Halliku Haridusselts, Laiuse Tuletõrjeühing Krüüdneri jalgrattasõitjate selts „Kiirus“; **J ä r v a m a a l:** Tammsalu Tuletõrjeühing, Lokuta Haridusselts, Jäned Põllutöökool; **L ä n e m a a l:** Lähtru Haridusselts, Loona Tuletõrjeühing, Luiste v. Loodna algk.; **V i r u m a a l:** Somp Tuletõrjeühing, Kadrina Haridusselts; **P ä r n u m a a l:** Vilvere Haridusselts, Voltveti vallavalitsus; **V i l j a n d i m a a l:** Villevere Lugemisring; **S a a r e m a a l:** Kuresaare Eesti Selts; **V õ r u m a a l:** Kõlleste Raamatukoguselts; **V a l g a m a a l:** Tõrva Tuletõrjeühing.

TEATRITARVETE-LADU.

Liidu teatritarvete-lao tegevus oli järgmine:

Laenutatud	1935/36. a.	1934/35. a.
Parukaid	679	635
Näidendeid	2611	2641
Kostüüme	89	116

Kokku laenutati 3379 3392

Kirjastatud näidendeid:

- E. Vaigur* — „Kraavihallid“.
K. Korvet — „Viirekõnnu peigmehed“.
P. Aldre — „Põld kutsub“.
K. Sarin — „Maa jõud“.
J. Riisaku — „Vahtramäe vabastajad“.
E. Maiste — „Vaga Jaagup“.
K. Ird — „Potilöövi perenaine“.

Lastenäidendeid:

- P. Rummo* — „Jõuluüllatus“.
A. Tulik — „Metsaküla jõuluvana“.

Suurim nõudmine oli Enn Vaiguri „Kraavihallide“ järele, mida laenutati 258 korda.

VI. AJAKIRI „ARENG“

jatkas oma ilmumist endisel kujul, kuid suuremas kaustas. Kokku ilmus „Arengut“ 8 numbrit, 280 lehekülge.

„Arengus“ anti möödunud aastal rohkem ruumi kohalike seltside tegevuse ülevaadetele ja kroonikalisele materjalile. Ka maateatrite tegevusele pühendati ohtralt ruumi.

Suurimaks „Arengu“ numbriks oli nr. 4 — 1935. a., mis ilmus Raamatu-aasta erinumbrina 70 lk. suuruses.

SELTSIDE SEESMINE TEGEVUS.

Seltside seesmises tegevuses võis 1935/36. tegevusaastal märgata endisest suuremat järjekindlust ja tööhoogu. Side Eesti Harihüliidu ja seltside vahel muutus tugevaks, Liidu büroost saadeti seltsidele endisest rohkem tööjuhiseid, kuna seltsid omakorda vastasid hoolsamini Liidu ringkirjadele, üleskutsetele ja ankeetidele.

Oma seesmise tegevuse kohta esitas Liidu büroole aruandeid 458 seltsi. Tegevusaasta algul oli Liidu liikmeks 509 seltsi, seega esitasid aruanded 90% seltsidest. (1934/35 tegevusaastal oli aruande esitajaid 75% ja 1933/34. a. — ainult 50%.

Alltoodud arvud ja %-arvestused käivad ainult aruanded esitanud seltside kohta.

Liikmete arv.

	Seltse				Üksikliikmeid		Elanike maakonnas	Mitme elaniku kohta 1 selts
	Aasta algul	Lõpul	Aruande saanud	0/0*	Keskmi-selt	Kokku		
Tallinn	21	22	11	52	411	4518	137.800	6264
Harjumaa	98	108	96	98	53	5117	105 330	975
Virumaa	87	94	83	95	54	4477	146.320	1556
Järvamaa	51	55	45	88	53	2378	58 950	1072
Läänemaa	45	48	42	93	63	2627	75.040	1563
Saaremaa	20	21	18	90	70	1255	55.860	2660
Pärnumaa	47	50	38	81	60	2288	94.650	1893
Viljandimaa	29	32	24	83	47	1134	77.010	2407
Tartumaa	69	73	64	93	57	3676	179.280	2456
Valgamaa	15	16	14	93	72	1013	40.220	2514
Võrumaa	18	21	16	89	64	1031	83.145	3959
Petserimaa	8	8	4	50	77	308	64.710	8089
Eesti seltse Lätis	1	3	3	100	123	368		
Kokku 1935/36. t.-aastal	509	551	458	90	66	30.190	1.118.315	2030

*) Protsendiarvestused, nii siinkohal kui ka kõikjal mujal Liidu ja seltside aruandes, on tehtud ilma murdarvudeta.

Nagu tabelist nähtub, on Liidul kõige rohkem liikmeid-seltse Harjumaal (108), kus iga 975 elaniku kohta on 1 selts; kõige vähem on liikmeid Petserimaal (8), 1 selts iga 8089 elaniku kohta. On ilmne, et Liidul on kontakt kõige tihedam Tallinna ligidaste maakondadega ja kõige nõrgem — Saaremaaga ja Lõuna-Eesti maakondadega.

Keskmiselt on igal seltsil 66 liiget; suurimad seltsid asuvad Tallinnas (411 liiget) ja Petserimaal (77 liiget — seltside tegevuspiirkond on suur), kõige väikesemad on Harju- ja Järvamaa seltsid, kus liikmeid on keskmiselt 53.

Seltsimajad.

	Oma maja		Kasutavad		
	arv	% seltside arvust	koolimaja	naaber-seltsi maja	eramaja
Tallinn . . .	—	—	2	—	8
Harjumaal . .	20	21	59	7	16
Virumaa . . .	35	42	36	7	13
Järvamaa . .	11	24	32	4	4
Läänemaa . .	15	35	22	5	4
Saaremaa . .	10	56	6	1	1
Pärnumaa . .	11	29	20	4	4
Viljandimaa .	7	29	9	5	3
Tartumaa . .	25	39	28	8	6
Valgamaa . .	7	50	4	2	1
Võrumaa . . .	5	31	8	3	3
Petserimaa . .	1	25	1	1	1
Eesti seltsid Lätis . . .	3	100	1	—	—
Kokku 1935/36. a.	150	33	228	47	64
Kokku 1934/35. a.	120	33	151	50	30

Oma ulaluse suhtes on parimas olukorras (peale eesti seltside Lätis) Saare-, Valga- ja Virumaa seltsid, kus umbes pooled seltsid on majaanikud. Kõige vähem seltsimaju on Petseri-, Harju- ja Järvamaal. Kuna aga seltside üldine arv on Harju- ja Järvamaal

tublisti suurem kui mujal, siis ei tähenda see veel seda, et nendes maakondades oleks vähe rahvamaju. Suurem osa seltse (67%) kasutavad kooskäämisteks kooli-, valla- ja eramaju.

Üldiselt aga on kõige rohkem seltsimaju Virumaa (35), siis Tartumaa (25) ja Harjumaal (20).

Raamatukogud.

	Seltside arv, kes omavad raamatukogusid	0% aruande esitanud seltsidest	Raamatuid	
			Keskmiselt igas kogus	Kokku
Tallinn	8	73	1621	12.973
Harjumaal	55	57	847	46.559
Virumaa	45	54	827	37.246
Järvamaa	34	76	768	25.128
Läänemaa	31	74	762	23.616
Saaremaa	14	78	672	9.412
Pärnumaa	27	71	922	24.897
Viljandimaa . . .	21	87	892	18.727
Tartumaa	42	66	983	41.283
Valgamaa	9	64	548	4.915
Võrumaa	14	88	916	12.857
Petserimaa	2	50	1272	2.544
Eesti seltsid Lätis	3	100	1553	4.660
Kokku 1935/36. a.	305	67	871	265.817
Kokku 1934/35. a.	258	70	748	191.292

Raamatukogusid omab % seltsidest (67%), kokku 305 kogu. Keskmiselt on kogus 871 köidet, kokku kõigis kogudes 265.817. Kokkuvõttes on toodud ka andmed käsiraamatukogude kohta. Raamatukogusid, kus leidis ainult 32—100 köidet, oli 11, ja neid, kus köidete arv oli 101—200, oli 13.

Kõige väikesemad kogud on Valgamaal (keskm. 548 köidet), talle järgneb Saaremaa (keskm. 672 köidet). Suurimad kogud (peale Tallinna ja Lätis asuvate seltside) on Petserimaal (keskm. 1272 köidet. Andmed on aga ainult kahe seltsi kohta, mille tõttu tuleb

LUGEMISTUBE

olla ettevaatlik üldistusega Petserimaa suhtes) ja Tartumaal (keskm. 983 köidet. Olgu tähendatud, et Tartumaad võib pidada meie vanimaks raamatukogunduse jaoks — siin asutati esimesed rahvaramatukoguseltsid).

Suurima raamatukogu omanikuks on *Eesti Ühõpilaste Selts* (11.000 köidet), talle järgneb Tallinna Raudteelaste Kultuurühing „Raudam“ (6178 köidet). Maal asuvatest seltsidest omab suurima kogu *Retla rahvaraamatukoguselts*, Järvamaal (3006 köidet). Suured kogud 2000—2600 köidet) on ka Keila, Rapla, Kadrina, Ingeri-Eesti ja Pärnu-Jakobi hariduseltsidel, Vardi rv-raamatukogu seltsil ja mitmel linnas asuval seltsil.

on seltsidel veel õige vähe. Ainult 12% seltsidest omavad kokku 57 lugemistuba, kuhu on tellitud 427 ajalehte-ajakirja. Lugemistube on Harjumaal 18, Virumaal 13, Tallinnas 6, Järvamaal 5, Tartumaal 4, Võrumaal 3, Saaremaal 2, Lätis 2 ja Valgamaal 1. Lääne-, Viljandi- ja Petserimaa ei ole ühtki lugemistuba.

Tegevusringid.

On rõõmustav märkida, et järjest väheneb seltside arv, kes ei tegutse ringide töösüvendamise suunas. Tervelt 85% seltsidest omavad ringe, milliseid töötas üldse 1292,

	Ringede omanike seltside arv	% aruande esitanud seltsidest	Kokku ringe	Näiteringe		Laulukoore		Orkestreid ja muusikaringe		Spordiringe		Õpitringe		Maatul. klubisid		Kodukaun. ringe		Muid ringe	
				Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%
Tallinn	7	64	37	5	45	7	64	4	36	5	45	4	36	—	—	1	9	11	10
Harjumaal	83	86	291	67	70	61	64	42	44	43	44	40	43	12	13	10	10	16	17
Virumaa	71	86	257	63	76	48	44	35	42	34	41	28	34	10	12	11	13	28	34
Järvamaal	38	84	107	28	62	24	53	20	44	10	22	18	40	3	7	4	8	2	4
Läänemaa	40	95	113	21	50	26	62	16	38	19	45	17	40	6	14	3	7	5	12
Saaremaa	14	78	56	12	67	9	50	5	23	9	50	10	56	4	22	1	6	6	33
Pärnumaa	27	72	82	22	59	21	55	14	37	7	18	9	24	4	11	1	3	4	11
Viljandimaa	20	83	47	14	58	12	50	8	33	4	17	8	33	1	4	3	—	—	—
Tartumaa	57	89	210	47	73	52	81	39	60	26	40	19	30	4	6	3	5	20	31
Valgamaal	11	79	27	9	64	6	42	4	28	2	14	2	14	—	—	3	21	1	7
Võrumaa	14	88	44	12	75	12	75	5	31	7	44	1	6	2	12	2	12	3	18
Petserimaa	4	100	13	3	75	3	75	2	50	2	50	—	—	—	—	1	25	2	50
Läti	2	66	6	1	33	2	66	2	66	1	33	—	—	—	—	—	—	—	—
Kokku 1935/36. a.	388	85	1292	304	66	283	62	196	43	169	37	156	34	46	10	40	9	98	21
„ 1934/35. a.	306	83	1030	230	63	231	63	152	41	139	38	161	44	37	8	7	2	67	18

Kõige rohkem raamatukogusid on Harjumaal (55), siis Virumaal (45) ja Tartumaal (42), kõige vähem kogusid on Petserimaa (2) ja Valgamaal (9). Nendes maakondades aga leidub rohkesti valdade poolt ülalpeetavaid raamatukogusid.

Protsentuaalselt on kõige rohkem kogusid Võrumaa seltsidel (88% seltsidest omavad r-kogu), teisel kohal on Viljandimaa (87%) ja kolmandal Saaremaa (78%).

s. o. iga seltsi juures 3—4 ringi.

Suurimal määral on tähelepanu pööratud ringide tegevuse arendamisele Läänemaa seltsid, kus ainult 5% seltsidest on ringideta (Petserimaa ei saa tulla arvesse liiga väheste aruande-esitanud seltside tõttu). Kõige nõrgem on ringide võrk Tallinnas (ringid on 64% seltsidel) ja Pärnumaal (72%).

Suurimat hoolt on pühendatud näiteringide organiseerimisel. Neid leidub 66%

seltside juures. Tublisti on suurenenud ka kodukaunistamisringide arv, miliseid eelmisel aastal leidis ainult 2%, nüüd aga 9% seltside juures, üldse 40 ringi.

Kõige rohkem tegevusringe on *Harjumaal* (291), *Virumaa* jääb teisele kohale (257) ja *Tartumaa* kolmandale (210).

Näiteringid.

Kindlakujulisi, organiseeritud näiteringe töötas 304 seltsi, s. o. 66% seltside juures. Kuna möödunud aastal E. Haridusliidu poolt töötati välja eeskujulik näiteringide kodule, mis täidab osaliselt töökava nõudeidki, siis on see asjaolu aidanud tublisti kaasa maalavade tegevuse süvenemisele. Olgu siinkohal märgitud, et pidude korraldamisega tegeleb 92% seltsidest. Kuna näiteringe omab 66% seltsidest, siis ülejäänud 26% omavad juhuslikud näitetrupid.

Organiseeritud näitetegevus näib olevat hoogsaim *Virumaa* (ringe 76% seltside juures), ja kõige nõrgem *Tallinna* ja *Läänemaal*. *Tallinnas* on see täiesti mõistetav — kutseliste teatrite tõttu pole tarvet asjaarmastajate truppide järele. *Läänemaal* aga on seltside seesmine tegevus mitmekülgsem kui mujal. Siin kulutatakse palju energiat uemate alade, nagu spordiringide, õpiringide j. m. viljelemisele, mille tõttu meie vanad ja põlised vabaharidustöö alad — nende seas ka näitetegevus — peavad leppima väiksema osatähtsusega. Sellist vabaharidustöö uemate ja vanemate tegurite enam-vähem võrdset harrastamist, nagu see toimub *Läänemaal*, tuleb pidada kõigiti tervitatavaks nähteks.

Arvuliselt on kõige rohkem näiteringe *Harjumaal* (67), järgneb *Virumaa* (63) ja *Tartumaa* (47).

Laulukoovid.

Kui veel möödunud aastal tegutses seltside juures võrdselt laulukoore (231 koori, 63% seltside juures) ja näiteringe (230 ringi, 63%), siis 1935/36. a. peavad laulukoovid leppima 2. kohaga; näitetegevus teeb suuremaid edusamme, surudes muusika tahaplaanile. Nüüd töötas 283 laulukoori 62% seltside juures. Vahe arvudes pole küll väga suur, teame aga, et pidude kavadeski peab laul üha enam ruumi lubama näidendile. Tuleks siiski

soovida, et laulu harrastamine, millega ju õieti Eesti vabaharidustöö tegi oma esimesed sammud ärkamisaja algul, säilitaks edaspidigi tugeva koha meie vabaharidustöös.

Suurimal määral oi laulukoore ärkamis-aegsete laulupidude kantsis — esimeste laulupidude organiseerija J. V. Jannseni tegevuskeskuse — *Tartu* — ümbruses. *Tartumaa* omab 81% seltsidest laulukoore, järgnevad *Võru-* ja *Petserimaa* 75%-ga.

Kõige nõrgemateks laulumaaadeks näivad olevat *Valga-* ja *Virumaa* (resp. 42% ja 44% laulukoore omavaid seltsi). Arvuliselt on laulukooride arvu suhtes esikohal ikkagi *Harjumaal* (61 koori), kus ju ka seltsi on kõige rohkem. Teise koha omab *Tartumaa* (52) ja kolmanda *Virumaa* (48).

Orkestrid ja muusikaringid.

Ka orkestrite ja muusikaringide töö on elavam *Tartumaa*l, kus neid leidub 60% seltside juures. Kuna vastav üleriiklik % on 43, siis on *Tartumaa* positsioon orkestrite rohkuse alal seda tähelepanuväärsem. Seal on suur hulk orkestreid, eriti puhkpillide orkestreid, mis on soetatud juba möödunud sajandi teisel poolel.

Kõige vähem on orkestreid *Saaremaal* (23% seltside juures) ja *Valgamaal* (28%). Üle riigi on E. Haridusliidu liikmetel 196 orkestrit ja muusikaringi, s. o. 43% seltsidel. Neist on *Harjumaal* 42, *Tartumaa*l 39 ja *Virumaa*l 35; teistes maakondades on orkestreid alla 20-e.

Spordiringid.

Spordiringe töötab 37% seltsidel, kokku 169 ringi. See on juba korralik arv, mis kohustab meid mõtlema spordiringide tegevuse intensiivsuse tõstmisele. Kuna meie sportlikud keskorganisationsioonid seni kahjuks rekordspordi viljelemise kõrval ei ole saanud küllaldast tähelepanu pöörata võimlemise propageerimisele ja kuna ka maakondlikkude spordiinstruktorite tegevus ei ole ulatunud maaseltside spordiringideni, siis tuleb vabaharidustöö juhtidel edaspidi kahtlemata rohkem mõelda maal asuvate spordiringide töö arendamisele. Ringide võrk on olemas, tuleb anda neile tegevust ja sisu.

Agaramateks sportlasteks näivad olevad

saarlased (spordiringe 50%-l seltsidel) aga petserlasedki ei jää taha. Neile järgnevad läänlased ja tallinlased (spordiringe 45%-l seltsidel).

Õige vähe hoolivad spordist Valga-, Viljandi- ja Pärnumaa seltsid (ringe resp. 14, 17 ja 18% seltsidel).

Arvuliselt on spordiringide suhtes esikohal jälle Harjumaa (43), teisel Virumaa (34) ja kolmandal Tartumaa (26).

Õpiringid.

Õpiringide arvus on toimunud üldine tagasimineku (vt. lähemalt eri ülevaade õpiringide tegevusest). Kui neid möödunud aastal töötas 44% seltside juures, siis 1935/36. a. omasid õpiringe ainult 34% seltsidest, kokku 156 ringi. (Tagasimineku põhjustest loe eri ülevaates).

Kõige õpinguhuvilisemaks maakonnaks tuleb pidada Saaremaad, kus 56% seltsidest omavad õpiringe. Järgneb Harjumaa 43%-ga ja Järva- ja Läänemaa, kumbki 40%-ga. Nendes maakondades ongi õpinguline tegevus kõige hoogsam ja süvenenum.

Petserimaal ja Lätis asuvate eesti seltside juures ei ole seni ellu kutsutud veel ainsatki õpiringi, Võrumaal oli õpiringe ainult 6% ja Valgamaal 19% seltsidel.

Maatulundusklubid.

Maatulundusklubide tegevust juhivad teavasti Üleriiklik Maanoorte Ühendus, kuid klubisid võib asutada igasuguste organisatsioonide juurde. Haridusliidu liikmetest ongi 10% asutanud 46 maatulundusklubi. Ka sel alal sammuvad esirinnas Saaremaa seltsid, kus 22% seltside juures töötab maatulundus-

Kursused.

	Kursusi korraldanud seltside		Korraldatud kursustest oli				Osavõtjaid	
			Üldhariduslikke	Kutseoskuslikke	Lavakunsti	Kokku	Keskmiselt	Kokku
	arv	0/0						
Tallinn	4	36	27	15	1	43	25	1080
Harjumaa	34	35	12	34	8	54	34	1749
Virumaa	34	41	23	55	12	90	32	2902
Järvamaa	14	27	6	10	6	22	24	545
Läänemaa	13	31	—	13	4	17	28	470
Saaremaa	7	39	3	6	3	12	21	256
Pärnumaa	13	34	32	17	4	53	113	5874
Viljandimaa	8	33	—	6	3	9	27	241
Tartumaa	20	31	29	15	7	51	59	3033
Valgamaa	6	42	4	4	2	10	45	448
Võrumaa	9	56	3	5	2	10	38	378
Petserimaal	2	50	1	1	1	3	22	65
Eesti seltsid Lätis	1	33	1	2	—	3	15	44
Kokku 1935/36. a.	165	36	141	183	53	377	45	17.115
„ 1934/35.a.	169	46	164	148	45	357	38	13.566

Kursustest oli

	1934/35. a.	1935/36. a.
Kutseoskuslikke	42 ⁰ / ₀	49 ⁰ / ₀
Üldhariduslikke	45 ⁰ / ₀	37 ⁰ / ₀
Lavakunstkursusi	13 ⁰ / ₀	14 ⁰ / ₀

klubisid. Järgnevad Lääne- ja Harjumaa vastavalt 14 ja 13%-ga. Tallinna, Valgamaa, Petserimaal ja Lätis asuvad E. Haridusliidu liikmed — seltsid ei tunne maatulundusklubi- sid, Viljandimaal töötab neid ainult 4% ja

Tartumaal 6% seltside juures. Arvuliselt on klubisid kõige rohkem Harju- ja Virumaal (12 ja 10).

Kodukaunistamisringid.

Väga jõudsasti on kasvanud kodukaunistamisringide arv. Kui neid eelmisel aastal töötas ainult 2% seltside juures kokku 7 ringi, siis 1935/36. a. oli neid tegevuses 10%-l seltsidel kokku 40 ringi. Tõus pole mitte seletatav kodukaunistamise aasta väljakuulutamisega, kuna see toimus alles aruandeaasta lõpul, vaid huvi kodukaunistamisküsimuste vastu on kasvanud seltsides pidevalt koos üldise huvi kasvamisega kodukultuuri vastu.

Muud ringid.

Mitmesuguseid muid, eelpool mainimata ringe töötas 21% seltside juures kokku 98 ringi. Nende seas on naiste-, noorte-, karskus- kirjandus-, tennis-, j. p. m. ringe.

Kursused. (Vaata tabel lk. 174!)

Nagu muu õpingulise tegevuse (õpiringid, loengud) ulatuses, nii ka kursuste korraldamise osas on toimunud tunduv tagasimineku. Kursusi korraldas 36% seltsidest (165 seltsi), eelmise aasta 46% vastu. Tagasimineku on põhjustanud esmajoones krediitide vähenemine õpinguliseks otstarbeks. Majandusliku kriisi aastatel vähendati riiklikke toetussummasid seltsidele loengute ja kursuste korraldamiseks. Kuigi nüüd on kriisiaastate raskustest üle jõutud, ei ole siiski veel tõstetud endise ulatuseni toetusi seltside seesmise õpingutegevuse arendamiseks. Kasvab küll kutseoskuslike kursuste arv, kus seltsidel on võimalik kasutada kohalikke jaoskonna agroofooni ja põllumajanduse konsulente, kuid väheneb üldhariduslike kursuste arv, kuna seltsid ei suuda tasuda sõidukulusid ja honorare lektorite-spetsialistide väljakutsumiseks linnadest. Sellest on kahju, sest koos oskuste omandamisega praktilistel aladel peaks toimuma ka vaimu arendamine.

Suur osa seltsitegelaste tööjõust oli möödunud aastal pühendatud ka üldrahvuslike aktsioonide (nimede eestistamise ja Eesti lipu levitamise propaganda ja rahvahääletus) läbiviimisele, mis omakorda põhjustas lödvemat tegevust muudel aladel,

nende hulgas ka kursuste ja loengute korraldamise alal.

Kõige agaramateks kursuste korraldajateks olid Võru-, (Petseri), Valga- ja Virumaa seltsid (vastavalt 56, 42 ja 41% seltsidest korraldasid kursusi). Kõige rohkem kursusi korraldati *Virumaal* (90 kursust), talle järgnevad Harjumaa (54 k.) ja Pärnumaa (51 k.).

Kõige vähem tegelesid kursuste korraldamisega Järvamaa seltsid (27% seltsidest). Arvuliselt peeti kõige vähem kursusi Petserimaal (3 kursust).

Kursustest on osa võtnud üle riigi 17.115 isikut, eelmise aasta 13.566 isiku vastu. Ka keskmine osavõtjate arv on suurem eelmise aasta omast — 45 eelmise aasta 38 vastu. Need arvud näitavad rahva huvi pidevat tõusu kursuste vastu.

Loengutest oli liikide järele:

	1934/35. a.	1935/36. a.
Kutseoskuslikke	24%	59%
Teaduslikke	30%	27%
Vabaharidusküsimuslikke	19%	9%
Kirjanduslikke	14%	5%

Ka loenguid korraldanud seltside % on vähenenud, kuid mitte nii suurel määral, kui õpiringide ja kursuste korraldamise alal. Välislektoritega loenguid korraldatakse küll vähem, kuid selle vastu suureneb üha oma kohalikkude jõududega korraldatavate referaat-õhtute arv, millised ka on arvestatud loengute osas. 1935/36. a. korraldas loenguid ja referaat-õhtuid 183 seltsi, s. o. 41% kõigest seltsidest eelmise aasta 161 seltsi, s. o. 44% vastu. Korraldatud loengute arv on aga tublisti tõusnud, isegi kolmekordistunud (2696 loengut, eelmisel aastal 855). Tõus on aga toimunud Tallinna ja Tartu seltside arvel. Tallinnas on Kristlik Noorte Naiste Ühing üksi korraldanud aasta jooksul 1342 loengut.

Loengutest osavõtjate arv on eelmise aastaga võrreldes ka tublisti tõusnud, peagu kahekordistunud (57.285, kuulaja asemel 96.270 kuulajat), keskmine kuulajate arv aga on langenud 67-lt 36-le. Üleriikliku keskmise kuulajate arvu langemine on põhjustatud, samuti nagu eelpool märgitud TKNNÜ suu-rest loengute arvust, kus aga keskmine osa-

Loengud ja referaat-õhtud.

	Loenguid korraldanud seltside		Loengutest oli					Osavõtjaid	
			Fraktilisi	Teaduslikke	Vabariidusküsimuslikke	Kirjanduslikke	Kokku	Keskmiselt	Kokku
	arv	0/0							
Tallinn	6	54	1342	12	5	7	1366	12	16.609
Harjumaa	41	43	46	136	58	29	269	50	13.450
Virumaa	41	49	115	33	27	31	196	54	10.314
Järvamaa	16	31	11	1	17	4	33	80	2.640
Läänemaa	19	45	27	12	9	17	65	58	3.654
Saaremaa	4	22	3	4	3	1	11	86	950
Pärnumaa	16	42	15	114	22	12	163	71	11.579
Viljandimaa	5	21	3	—	2	1	6	100	600
Tartumaa	19	30	29	413	74	21	537	63	33.831
Valgamaa	7	50	3	—	6	1	10	96	960
Võrumaa	6	38	4	2	3	4	13	53	989
Petserimaa	2	50	3	10	5	5	23	38	874
Eesti seltsid Lätis	1	33	—	1	3	—	4	30	120
Kokku 1935/36. a.	183	41	1591	738	234	133	2696	36	96.270
„ 1934/35. a.	161	44	208	259	164	116	855	67	57.285

võtjate arv oli ainult 12. Jätaksime Tallinna andmed arvestamata, saaksime keskmiseks kuulajate arvuks 60.

Suhteliselt kõige rohkem loenguid ja referaatõhtuid korraldanud seltsed on Tallinnas (59%) järgnevad Valga-, Petseri- ja Virumaa. Kõige rohkem loenguid on korraldatud Tallinnas (1366) järgnevad Tartumaa (537), Harjumaa (269) ja Virumaa (269).

Kõige suurem kuulajate arv oli Tartumaaal (33.831), järgnevad Tallinn (16.609), Harjumaa (13.450) ja Pärnumaa (11.579).

Kõige vähem tegelesid loengute- ja referaatõhtute korraldamisega Viljandimaa seltsid (ainult 5 seltsi, s. o. 21%), kus ka korraldati kõige vähem loenguid (6 loengut) kõige väiksemale kuulajate arvule (600).

Tartu- ja Pärnumaal on kaasa arvatud ka kohalikkude rahvaulikoolide poolt korraldatud loengud, Tallinnas aga mitte.

Kirjandusõhtuid korraldavate seltside arv on vähe muutunud: 1934/35. a. 56 seltsi, s. o. 15% seltsidest, 1935/36. a. 63 seltsi, s. o. 14%. Tublisti aga on langenud korraldatud kirjandusõhtute (187-lt 136-le aastás), keskmine

Kirjandusõhtud.

	Kirjandusõhtuid korraldanud seltside		Kirjandusõhtute arv	Osavõtjaid	
				Keskmine	Kokku
	arv	0/0			
Tallinn	2	18	17	105	1.785
Harjumaa	19	20	40	49	1.960
Virumaa	13	16	17	77	1.312
Järvamaa	3	6	12	42	137
Läänemaa	8	19	18	74	1332
Saaremaa	2	11	4	88	354
Pärnumaa	5	14	9	84	756
Viljandimaa	2	8	3	71	213
Tartumaa	4	6	6	79	470
Valgamaa	2	28	7	39	270
Võrumaa	2	12	2	70	140
Petserimaa	1	25	1	32	32
Eesti s. Lätis	—	—	—	—	—
Kokku 1935/36. a.	63	14	136	64	8.761
„ 1934/35. a.	56	15	187	81	15.147

osavõtjate (81-lt 64-le) ja ka üldine osavõtjate arv (15.147-lt 8761-le). Languse põhjuste otsimine ei ole mitte väga raske — raamatuaasta puhul töötasid kõikjal erilised ametlikud RA — komiteed, kelle korraldusel peeti rohkesti raamatu-aasta aktusi ja kirjandusõhtuid, mis aga ei peegeldu seltside aruandeis.

Ka näib, et seltsid, kes seni on peamiselt korraldanud kirjandusõhtuid, on nüüd — tegevuse mitmekesistamiseks — asunud korraldama referaatõhtuid ka teiste küsimuste üle. Sooviksime siiski, et kirjandusõhtute ja neist osavõtjate arv edaspidi tublisti tõuseks! Eriti tuleks selle eest hoolt kanda raamatukogude juhatajatel.

Kõige rohkem kirjandusõhtuid korraldati *Harjumaal* (19 seltsi poolt 40 kirjandusõhtut 1960 osavõtjale).

Peod.

	Pidusid korraldanud seltside		Pidusid peeti		Pidude külastajaid	
	arv	o/o	Keskml. iga seltsi kohta	Kokku	Keskml. igal peol	Kokku
Tallinn	7	64	8	57	200	11.400
Harjumaa	85	89	5	415	100	41.500
Virumaa	82	99	6	497	115	56.990
Järvamaa	42	82	4-5	187	100	18.707
Läänemaa	39	93	4	166	119	19.754
Saaremaa	17	94	7	121	131	15.856
Pärnumaa	34	89	6	195	135	26.291
Viljandimaa	23	96	4	92	121	11.180
Tartumaa	60	94	6	354	130	46.020
Valgumaa	11	79	4	43	144	6.192
Võrumaa	15	94	5	68	144	9.792
Petserimaa	4	100	5	20	147	2.940
Eesti s. Lätis	3	100	6	19	120	2.280
Kokku 1935/36. a.	422	92	5	2234	120	268.080
„ 1934/35. a.	399	92	6	1972	119	234.688

Nagu juba selgus näiteringide tegevuse vaatlemisel, on lavakunsti harrastamine meie seltside suurimaks tegevusalaks. Eeltoodud

tabelist nähtub, et ainult 8% seltsidest ei tegele üldse pidude korraldamisega, 92%-le aga on peod niihästi suurimaks sissetulekuallikaks kui ka tähtsaimaks tegevusharuks. Pidusid korraldavaid seltsi on Liidu liikmeskonnas 422, kes aasta kestel korraldasid 2234 pidu, s. o. keskmiselt 5 pidu iga seltsi kohta, või, suvkundu mahaarvatud, iga kahe kuu järele üks pidu. On ka seltsi, kes korraldavad kuni 19 pidu aastas! Nii näit. Kiisa laulu-mänguselts *Harjumaal* — 19 pidu, Halliku haridusselts *Tartumaal* — 17 pidu ja Kolgaküla haridusselts *Harjumaal* 16 pidu. Osavõtjate arv nendel pidudel aga on üpris väike. Keskmiselt külastab pidusid Kiisal 63 (!) inimest, Hallikul 85 ja Kolgakülas 80. On tõenäoline, et kui seltsid, kes oma energiat kulutavad nii suurel määral pidude korraldamisele, lavastaksid näidendeid harvemini ja korraldaksid pidusid suuremate vaheaegade järele, siis ka osavõtjate arv ja tulu pidudest oleks suurem.

Kõige rohkem tegelevad pidude korraldamisega *Virumaa* seltsid — tervelt 99% nendest tegutsevad sel alal. *Virumaal* on ka suurim pidude osavõtjate arv. Aasta kestel korraldati 497 pidu 56.990 osavõtjale. Pidude arvult teisel kohal on *Harjumaa* — 415 pidu 41.500 osavõtjale, arvult on aga *Tartumaa* espool — 354 pidu 46.020 osavõtjale.

Kõige rahvarikkamad peod on *Petserimaa* — keskmiselt 147 osavõtjat. Rahvamaju pole ju seal kuigi palju, aga tantsitakse siiski koolimajades ja talutaredes. Ka *Võru* ja *Valgumaa* peod on rahvarohked — keskmiselt 144 osavõtjat, kuna aga *Põhja-Eestis* seevastu seltsid kurdavad vähest osavõttu pidudest. *Harjumaal* käib pidudel keskm. 100 inimest, *Virumaal* 115. *Valga* ja *Petserimaa* ei leidu ühtki seltsi, kus keskmine pidudest osavõtjate arv oleks alla 85, *Võrumaal* oli ainult ühe seltsi pidudel keskm. 65 osavõtjat, *Harjumaal* aga leidis 17 seltsi ja *Virumaal* 9, kus osavõtjate arv oli alla 70! Loo lauluseltsi pidudel käis keskm. ainult 30 ja *Klooga* haridusseltsi pidudel 35 osavõtjat. Siiski korraldasid kloogalased 8 pidu aastas!

Kõigil pidudel käis kokku 268.080 külastajat, s. o. 120 isikut iga peo kohta. Üldiselt näitab pidudest osavõtjate arv tõusu 1934/35.

a. oli keskmine osavõtjate arv 119 ja 1933/34. a. ainult 105,

Aktused.

	Aktusi korraldanud seltside		Aktuste arv	Osavõtjaid	
	arv	o/o		Keskmiselt	Üldse
Tallinn	5	45	19	325	6.175
Harjumaa	64	67	127	120	15.240
Virumaa	56	67	107	179	19.153
Järvamaa	29	57	46	116	5.336
Läänemaa	27	64	55	134	7.370
Saaremaa	9	50	22	250	5.500
Pärnumaa	20	53	38	151	5.738
Viljandimaa	16	66	26	159	4.134
Tartumaa	43	67	76	177	13.452
Valgamaa	8	57	16	251	4.016
Võrumaa	11	69	23	166	3.818
Petserimaa	1	25	2	100	200
Eesti s. Lätis	2	66	4	162	648
Kokku 1935/36. a.	291	64	561	162	90.800
„ 1934/36. a.	214	58	336	203	67.808

Aktuste korraldamine näib seltsides järjest rohkem levivat. Tõus on hästi silmatorkav, kui võrrelda aktuste ja aktusi korraldanud seltside arvu kolmel viimasel aastal. 1933/34. a. korraldati 149 aktust 40% seltside poolt, 1934/35. a. — 336 aktust 214 seltsi (58%) poolt ja 1935/36. a. 561 aktust 291 seltsi poolt, s. o. 64% või % seltsidest tegelesid aktuste korraldamisega. Riiklikkude ja rahvuslikkude tähtpäevade (Vabariigi aastapäeva, Võidupüha) pühitsemise komme on üha enam juurdunud ja võtnud laiema ulatuse. Aruande aastal korraldati rohkesti ka raamatu-aasta aktusi, kuid need ei peegeldu kuigi suurel määral seltside aruandeis, kuna nende korraldajaiks olid erilised raamatu-aasta komiteed.

Aktuste arvu suurenemisega on aga vähenenud keskmine aktustest osavõtjate arv — nimelt 203-lt 162-le. Üldse on aktustel viibinud aruande aastal 90.880 isikut (eelmisel aastal 67.808).

Kõige agaramad aktuste korraldajad on Võru-, Harju- ja Virumaa seltsid, kus 67—69% seltsidest korraldab aktusi. Arvuliselt on kõige rohkem aktusi korraldatud Harjumaal (67 seltsi poolt 127 aktust). Järgneb Virumaa (56 seltsilt 107 aktust) ja talle Tartumaa (43 seltsilt 76 aktust).

Suurima osavõtjate arvuga aktused peetakse Tallinnas (keskm. 325 osavõtjat), Valgamaa tuleb teisele kohale (251 os.) ja Saaremaa kolmandale (250 os.) Petserlased, kes küll suurimal arvul külastasid pidusid, ei pea nähtavasti kuigi suurt lugu aktustest — neil viibib keskmiselt ainult 100 inimest.

Võistlused.

	Võistlusi korraldanud seltside		Võistluste arv
	arv	o/o	
Tallinn	3	27	146
Harjumaa	27	28	68
Virumaa	32	39	82
Järvamaa	7	14	10
Läänemaa	12	29	21
Saaremaa	2	11	3
Pärnumaa	2	5	7
Viljandimaa	2	8	3
Tartumaa	9	14	25
Valgamaa	4	29	15
Võrumaa	4	25	5
Petserimaa	—	—	—
Eesti s. Lätis	—	—	—
Kokku 1935/36. a.	104	23	385
„ 1934/35. a.	81	22	376

Mitmesuguseid võistlusi, nagu: spordi-, põllumajanduse, kirjanduse j. m. aladel on korraldanud 104 seltsi s. o. 23% üldarvust. Kokku on peetud 385 võistlust.

Kõige rohkem võistlusi korraldanud seltse leidub Virumaal (32 seltsi, 39% üldarvust, kes korraldab 82 võistlust), kus asub rohkesti noorsooühinguid, kes on agard võistlusi korraldama. Võistluste arvult on esikohal Tallinn (146 võistlust). Siin on suurimateks

võistluste korraldajateks Põhja paberi- ja puupapi-vabriku haridusselts (103 võistlust) ja ÜENÜ Tln. osak. (32 võistl.). Petserimaal ja Lätis asuvad eesti seltsid ei ole korraldanud ainustki võistlust.

Õpireisid.

Õpireise korraldavaid seltse leidub alles õige vähe — ainult 47 seltsi, s. o. 10% liikmeskonnast, kes on aasta kestel korraldanud 71 õpireisi. Keskmiselt on võtnud osa igast õpireisist 25 isikut, üldse 1798 isikut. Suurimal arvul on korraldanud õpireise *Harjumaa* seltsid — 10 seltsi, 16 õpireisi 338 osavõtjale; Saaremaa seltsid ei ole korraldanud ainustki õpireisi.

Viimaseil aastail on tublisti täienenud turistide öömajade võrk; tuleks seepärast soovida, et õpireiside korraldamine võetaks senisest suuremal määral seltside töökavva.

Näitekohtud.

Näitekohtuid korraldatakse peamiselt kahel alal — kirjanduslikke ja põllumajanduslikke. Kirjanduslikes näitekohtuis käsitletakse üksikuid kirjanduslikke teoseid ja tüüpe (mõistetakse kohut Sauna Jaani üle Ed. Vilde „Külmale maale“ järele, jne.), kuna põllumajanduslikes kohtuis tavaliselt käsitletakse

peremeeste „süütegusid“ kariloomade, hobuste j. m. eest mitte küllalt hästi hoolitsemises.

Näitekohtuid korraldas 10% seltsidest, nimelt 48 seltsi. Kokku peeti 51 näitekohut, mida külastas 6.674 isikut, keskmiselt 131 isikut igal näitekohtul. (Eelmisel aastal korraldasid 8% seltsidest 28 näitekohut 3.752 külastajale).

Muud tegevusharud.

Seltside muude tegevusavalduste kohta ei leidu aruandeis väga palju andmeid, kuna puudusid eri küsimused näit. kontsertide, kinoõhtute, teeõhtute j. m. korraldamise kohta. Aruandeist selgub, et peale eelmainitud tegevusavalduste on seltsid tegutsenud veel järgmiste aladega:

tee- ja perekonnaõhtuid	29 korda
kontserte	18 „
kinoõhtuid	8 „
Jõulupuid	8 „
laulupidusid ja laulupäevi	6 „
jumalateenistusi	4 „
raadioõhtuid	3 „

Kahtlemata on kõigil mainitud aladel tegevus suurem, kuid eri küsimuste puudumise tõttu ankeetlehel on unustatud andmeid aruandes märkida.

Õpiringide tegevus 1935\36. t-a.

Õpiringide organiseerimine ja arendamine kui intensiivsemaid ja mõjuvamaid vabaharidustöö avaldusi seisis ka möödunud tegevusaastal Eesti Haridusliidu tegevuses tähelepandaval kohal. Kuigi meie ei saa õpiringide tegevusaasta üldaruandes seekord näidata senist pidevat õpiringide arvu tõusu, võib siiski nentida töötanud ja aruanded esitanud õpiringes järjekindluse kasvu ja suuremat süvenemist tegevuse seesmisisesse avaldusisse. — On kujunenud terve rida edukaid õpiringe, millised oma intensiivse ja teadlikult juhitud tegevuse kaudu on saavutanud tõhusaid tulemusi, saades mõjuvaiks ja tunnustust väärivaiks kultuurielu viljelejaiks kohtadel.

Kõlgaküla H/S õpiring „Arengu“ töökoosolek.

Et aga siiski õpiringide arv, võrreldes eelmise tegevusaastaga, näitas langust ja et suurem protsent pole esitanud ülevaateid oma tegevusest, on osalt seletatav sellega, et möödunud tegevusaasta oma rohkete üldiste rahvuskultuuriliste ja riiklike aktsioonidega (RA,

milliseist 153, ehk 79,2% esitas tegevusaasta aruanded; ülejäänud õpiringide sisulise töö kohta puudub statistiline ülevaade.

Järgnevalt ülevaade registreeritud ja aruanded saanud õpiringidest. *)

Maakond, linn	1934/35. t.a.			1935/36. t.a.			Õpiringlaste arv (reg. I. järgi)	% elanike üldarvust
	Õpinge registreeritud	Aruanded saanud	Aruande saatjate %/o	Õpinge registreeritud	Aruanded saanud	Aruandiate saatjate %/o		
1. Harjumaal . . .	36	31	86	35	28	80	644	00,7
2. Virumaal . . .	28	25	89	33	27	81,3	621	0,05
3. Saaremaal . . .	40	32	80	29	20	68	452	0,08
4. Tartumaal . . .	22	20	90	27	22	77,7	564	0,04
5. Järvemaal . . .	23	21	90	21	18	85	323	0,06
6. Läänemaal . . .	30	27	90	18	17	94	290	0,04
7. Võrumaal . . .	14	14	100	9	6	66,6	170	0,02
8. Pärnumaal . . .	19	19	100	8	5	62,5	154	0,02
9. Viljandimaal . . .	13	9	69	8	8	100	119	0,02
10. Tallinnas . . .	8	1	12,5	4	2	2	40	0,02
11. Valgemaal . . .	4	4	100	1	9	0	12	—
12. Petserimaal . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
Kokku .	237	204	86	193	153	79,2	3389	0,04

rahvahääletus jne.) tõmbas endale suure osa aktiivsemate tegelaste tähelepanu ja jõu, nii et pidevamaks vabaharidustööks jäi tihtigi liig vähe mahti. Kuid pole siiski põhjust ega õigust katta ka teisi olulisi põhjusi selleks vaid lohutavate seletustega. Ei tohitaks unustada, et õpiringiline vabaharidustöö, milleks on tehtud lootusiandev algus, saab mõjuvalt edasi areneda ja kanda väärtuslikku rahvuskultuurilist vilja alles siis, kui sellele pööratakse senisest rohkem teadlikku tähelepanu ka meie üldisis kultuurielu juhtivais keskkohades, rakendatakse rohkem tööjõude üle riigi, leitaks senisest rohkem võimalusi õpiringide juhatajate ettevalmistamiseks ning majanduslikke aluseid õpiringide varustamiseks vajalike kavade, allikmaterjalidega jne.

1935/36. t.a. registreeriti Eesti Haridusliidus 193 õpingi (eelmisel aastal 237),

Registreeritud õpiringidest enamik — 163 ehk 84,4% — töötas mitmesuguste hariduslike seltside juures, kuna 30 ehk 15,6% olid kutsutud ellu koolide juures (rahvaülikoolide, algkoolide vilistlasõpingid jne.).

Tegevuse hooaeg.

Õpiringide tegevushooaeg on kujunenud enam-vähem stabiilseks, algades enamasti oktoobris, novembris, detsembris ja jaanuaris; lõppedes aga märtsis, aprillis ja mais. Keskmiseks talvise tegevuse-hooaja kestvuseks oli 4,06 kuud, (eelmisel aastal 4,9 kuud). All-

*) Tabelist nähtub, et õpiringide arv on tegevusaastal kasvanud Tartu- ja Virumaal ning on püsinud stabiilsena Harjumaal; teistes maakonnis, nende hulgas ka Saaremaa, mis seni on püsinud õpiringide arvult esikohal, on see langenud. Küsimus on igatahes tähtis, et sellele omistada suuremat tähelepanu.

järgnevalt arvuline ülevaade õpiringide talvise tegevushooaja alguse ja lõpu kohta kuude järele 148 vastavad andmed esitanud õpiringis:

Kuu	Algus tegevushooaeg (mitmes õpir.)	Lõppes tegevushooaeg
September	5	—
Oktoober	22 (14 ⁰ / ₀)	—
November	36 (24 ⁰ / ₀)	—
Detsember	31 (20 ⁰ / ₀)	4
Jaanuar	34 (22 ⁰ / ₀)	2
Veebruar	10	7
Märts	11	23 (15 ⁰ / ₀)
Aprill	—	76 (51 ⁰ / ₀)
Mai	—	33 (22 ⁰ / ₀)
Juuni	—	3
Kokku	148 õpir.	148 õpir.

Õpiringide juhatajad.

Kutseliselt jagunevad õpiringide juhatajad järgmiselt: õpetajaid — 91 (48,1%), põllupidajaid — 49 (25,9%), ametnikke — 10 (5,2%), käsitöölisi — 10 (5,2%), koduseid — 7 (3,6%), töölisi — 4 (2%), põllumajanduslikke nõuandjaid — 4 (2%), vabakutselisi — 3, õpilasi — 2, ärijuhte — 2; peale nende üks aednik, maaler, tehnik, kalur, ohvitser, kirikuõpetaja ja kirjanik.

Vanuselt (andmed 184 õpir. juhat. kohta) oli õpiringi juhatajate keskmiseks vanuseks 30,6 aastat. Noorimaks õpir. juhatajaks oli 17-a., vanimaks 62-aastane, nimelt Pärnu rahvaülikooli juhataja ja tuline õpiringilise tegevuse viljeleja **Gustav Mälk**.

Vanuse gruppide järgi oli õpiringijuhatajad järgmiselt:

- 1) alla 20 aasta — 9 õpiringijuh. e. 4,3%
- 2) 20—30 aastani — 89 „ e. 48,2%
- 3) 30—40 „ — 61 „ e. 33,1%
- 4) 40—50 „ — 15 „ e. 8%
- 5) 50—60 „ — 9 „ e. 4,3%
- 6) üle 60 aasta — 1 õpiringijuhataja.

Soolt oli õpiringijuhatajaist mehi 145 ehk 75,2%, naiseid 43 ehk 24,8%.

Leeve üldhariduslik õpiring. Õpiring pühendus 1635/36. t.-a kirjanuduse õpinguile. Keskel juhat. prl. M. Verbak.

Õpiringlased.

Tegevusaruannete järele 150 õpiringi tööst võttis pidevalt osa 2721 õpiringlast, mis teeb keskmiselt õpiringi kohta 18 õpiringlast. Kui võtta arvesse sama keskmine ka aruandeid mitte esitanud õpiringide kohta, võiks lugeda nende arvu, kes möödunud tegevusaastal töötasid aktiivselt kaasa õpiringides, 3500. Peale selle ligikaudu 1500 vabakuulajat; nii võiks arvestada ümmarguselt 5000 isikuga, kes m. t.-a. suuremas või väikesemas ulatuses võtsid osa õpiringilisest tegevusest.

2721 aktiiv-õpiringlasest oli mehi 1496 ehk 55%, naiseid — 1225 ehk 45%.

Õpiringlaste keskmiseks vanuseks oli 21 aastat 8 kuud (peagu võrdne eelmise aasta andmetega). Noorimaks õpiringlasiks oli 15 a.; vanimaks — **Joosep Leetmaa** Viru-Kabalast, 73 a. vana; peale tema oli vanimaid õpiringlasi **Karoline Pajoman** Pärnu naisseltsi õpiringist „Eha“ — 71 a. ja **Mihkel Ader Kalmaküläst** — 70 a. vana. (vt. lk. 182).

Haridustasemelt jagunevad õpiringlased järgmiselt:

- 1) algharidusega 2020 (150 õpir.) ehk 74,2%,
- 2) osalise keskharid. 435 (111 õpir.) „ 15,9%,
- 3) keskharidusega 245 (96 õpir.) „ 9%,
- 4) osalise kõrg. har. 17 (15 õpir.) „ 0,6%,
- 5) kõrgema haridusega 4 (4 õpir.) „ 0,3%.

Töökoosolekud.

149 sellekohased andmed esitanud õpiringis peeti tegevusaasta jooksul kokku 1721 töö-

koosolekut, mis teeb keskmiselt õpiringi kohta 11,5 töökoosolekut. (Arvestades töökoosoleku keskmiseks kestvuseks 2,5 tundi, saaksime töökoosolekuiks pühendatud aja kogukestvusena ligi 4300 tundi ehk 180 öö-päeva. Siin on jäetud võtmata arvesse need õpiringid, kes pole esitanud vastavaid aruandeid.) Kõige rohkem töökoosolekuid on korraldanud Harju algk. õpiring (Hiiumaal) — 46 töökoosolekut; rohkesti ka Pärnu naiseltsi õpir. „Eha“ — 29 töök., Keina õpir. — 20 töök., ÜENÜ Järve osak. õpir. — 26 töök., Viru-Maidla õpir. — 21 töök. ja Riisipere õpir. — 18 töök.

Töökoosolekuist võttis osa keskmiselt 15 õpiringlast, milline arv on võrdne eelmise aasta omaga. Peale selle võttis 105 õpiringi

tööst osa vabakuulajaid 1253 (keskmine arv), mis teeb töökoosoleku kohta keskmiselt 11,7 vabakuulajat. Järelikult oli keskmine osavõtt töökoosolekuist ligikaudu 26 isikut (missugune arv näitab eelmise aastaga võrreldes tõusu). Vabakuulajate poolest „rahvarikkamad“ on olnud õpiringi töökoosolekud järgmisis kohtades, kus seetõttu õpiringi töö on kohati kannud rohkem avalike referaatõhtute ilmet: Järvakandis — 150, Võõbstes — 80, Norras — 61, Pöllis — 50, Tarakveres — 40, Viisukoordis — 31, Ulilas — 21 vabakuulajat

Töökoosolekuiks kasutati:

- a) koolimaju — 121 õpiringi e. 79 %,
- b) rahvamaju — 18 õpiringi e. 11,7%,
- d) eramaju — 16 õpiringi e. 10,4%,
- e) vallamaju — 3 õpiringi e. 1,9%.

Vanimaid õpiringlasi.

Karoliine Pajoman.

Mihkel Ader.

Joosep Leetmaa.

Vanimaks õpiringlaseks 1935/36. t.-a. oli Viru-Kabala Muusika-Kirjanduse seltsi õpiringis Joosep Leetmaa, kes on sündinud 1. veebr. 1863, seega 73 a. vana. J. L. on töötanud õpetajana Uljastes ja Kabalas, Sondas ja uuesti Kabalas (1885—1926, kokku 41 a.). Kogu aeg ta on võtnud elavalt osa kohtadel seltskondlikest harrastusist, ega ole saanud vana hallpäine haridustegelane jääda eemale ka õpiringilisest tegevusest, kui seda alustati Kabalas. Tema osavõtt kohapealsest vabaharidustööst on olnud sütitavaks eeskujuks noorte, mistõttu nooremad tegelesed on talle ka eriti tänulikud.

Karoliine Pajoman.

Töötab agaralt kaasa Pärnu naiselts »Linda« õpiringis »Eha«. Sündinud on K. P. 20. okt. 1865, seega pühitses hiljuti 71. sünnipäeva. Ta on pärit töölis perekonnast ja saanud kooliharidust vaid kaks aastat. Olles huvitatud kirjandusest ja edasiarendamistööst, on ta alati võtnud korralikult osa ka õpiringilisest tegevusest kohapeal kogu selle kestvusel. Kirjanduslike üritustena on K. P. luuletanud terve rea luuletusi, millistest ühe, pühendatud õpiring »Ehale«, toome järgnevalt:

*Õpiringi ärksad tütreid
uusi aateid avavad,
arendavad oma mõtteid,
valgusradu rajavad.*

*Virgutavad meie vaimu
eksiteedelt eemale,
»Eha« valgel meie aimu
taeva-eha veerele.*

*Äratavad meie hinges
usku, lootust, armastust;
paremas ju tulevikus —
eesti naise haridust.*

Mihkel Ader.

Pühitses 15. märtsil s. a. 70. sünnipäeva. Oma eluajal ta on töötanud tõlgina ning pikemat aega haiglates velskerina ning võtnud osa Venc-Jaapani sõjast. Veetes vanaduspäevi Ninasil väikemaapidajana, võtab agarasti osa kõigist kohapealseist seltskondlikest organisatsioonest, töötades innukalt kaasa Kalmaküla Raamatukoguseltsi õpiringis Tartumaal.

Pealeselle piimaühisuse ruume — 1, palve-
maju — 1. (Märkus: Mõned õpingid on ka-
sutanud mitut ruumi.)

Õpingide jaotus käsitusainete järele.

Käsitusainete järele jagunes vastavad üle-
vaated esitanud 150 õpingi järgmiselt: *)

- 1) Üldküsimuslikke õpinge
(tegevusaastal käsitleti
mitmeid ainealu) 75 ehk 50 %,
 - 2) põllumajanduslikke 11 „ 7,3%,
 - 3) kirjanduslikke 10 „ 6,6%,
 - 4) seltskondliku kasvatus 10 „ 6,6%,
 - 5) lavakunsti 9 „ 6,0%,
 - 6) aianduse 8 „ 5,3%,
 - 7) kõneoskuse 8 „ 5,3%,
 - 8) käsitöö 3 „ 2,0%,
 - 9) esperanto 3 „ 2,0%,
 - 10) muusika ja laulu 2 „ 1,3%,
- peale nende üks ühiskondlike küsimuste, kars-
kuse, seltsi asjaajamise, ajakirjanduse, kodu-
majanduse, elektrotehnika, usuliste küsimuste,
enesekasvatuse, väikelaste-kasvatuse, koduse-
kasvatuse ja ajaloo-õping.

Kui võtta arvesse ka üldküsimuslikes õpi-
ringes tegevusaastal käsitletud ainealu, siis
saaksime käsitusainete rohkuse järele all-
toodud järjestuse:

- 1) kirjandust **) — 47 õpingis (10 erik.
+ 37 üldk.), s. o. 31,3%,
- 2) seltskondlikku kasvatust — 41 õpingis
(10+31), s. o. 27,0%,
- 3) aiandust — 26 õpingis (9+17), 17,0%,
- 4) kõneoskust — 24 õpingis (8+6), 16,0%,
- 5) põllumajandust — 18 õpir. (11+7), 12,0%,
- 6) lavakunsti — 18 õpir. (9+9), 12,0%,
- 7) kodukaunistamist — 11 õpir. (üldk.),
7,0%,
- 8) seltskonnategevust ja vabaharidust. —
11 õpir. (1+10), 7,0%,

*) Siinjuures on huvitav märkida, et nn.
üldküsimuslikke ja eriküsimuslikke õpinge
on täpselt 50% aluseks võetud üldisest arvust.
Käsitusainete valik on märkimisväärselt mit-
mekesisistunud.

**) Huvi kirjanduslike küsimuste suhtes,
mis on märkimisväärne olnud ka varem, suu-
rendas muidugi eriti veel RA, mis tõstis kir-
jandusküsimused huvide keskusse. Ka aitas
siin kaasa uue kirjanduse-õpingi töökava —
juhtnõõride ilmumine.

*Sp.-s. „Visaduse“ Armuadra üldk. õpingist
osavõtjad 1936. a. kevadel. Keskel juh. A. Koel.*

- 9) (kodust) kasvatust — 10 õpir. (2+8),
6,6%,
- 10) ajalugu — 6 õpir. (1+5), 4,0%,
- 11) karskusküsimusi — 6 õpir. (1+5), 4,0%,
- 12) mitmes. maailmavaatelisi küsimusi —
6 õpir. (üldk.), 4,0%,
- 13) muusikat — 5 õpir. (2+3), 3,3%,
- 14) esperantot — 5 õpir. (3+2), 2,6%,
- 15) tervishoidu — 4 õpir. (üldk.), 2,6%,
- 16) maateadust — 4 õpir. (üldk.), 2,6%,
- 17) ühiskondlikke küsimusi — 4 õpir. (1+3),
2,6%,
- 18) käsitööd — 4 õpir. (3+1), 2,6%,
- 19) kodukoha kultuuriküsimusi — õpir. (1+2),
2,0%,
- 20) loodusteaduslikke küsimusi — 3 õpir.
(üldk.), 2,0%,
- 21) ühistegevust — 3 õpir. (üldk.), 2,0%,
- 22) elektrotehnikat — 3 õpir. (1+2), 2,0%,
- 23) kodulinukasvatust — 2 õpir. (üldk.),
1,3%,
- 24) naisküsimusi — 1 õpir. (üldk.), 0,6%,
- 25) soome keelt — 1, 26) rahvakombeid — 1,
27) kutsevaliku k. — 1, 28) ajakirjand. — 1,
29) kodumajand. — 1, 30) usulisi küsim. — 1,
31) enesekasvat. — 1.

Mida tehti praktilises osas.

150 õpingist 61 ehk 40,6% märgib töö-
koosolekuil teoreetiliste küsimuste arutluse
kaasas ka praktiliste tööde ja harjutuste kor-
raldamist. Selleks pakuvad muidugi enim
võimalusi ja ka ülesandeid mitmesugused
praktilist laadi alad; kuid tervitatava nähtena
tuleb märkida, et ka teistes õpingides on
püütud teoreetilisi õpinguid siduda tegelike

tööde ja harjutustega, kusjuures näiteks lavakunsti jne. õpingid praktilises osas isegi võistlevad põllumajanduslikega.

Aianduse alal harrastati puude ja põõsaste istutamist (Kolga-Uuri, Põlli, Järise), viljapuude ja marjapõõsaste harvendamist (Uuri, Põlli), puude väärastamist (Norra, Põlli), peenrate tegemist (Uuri, Pühajärve, Norra), aiaplaanide valmistamist (Lõõla, Leisi), aiamaa jaotust ja seemnete külvamist (Gotlandi), õunte pakkimist (Põlli) jne.

Tegelikku kodude kaunistamist oma liikmetega teostasid Valasti, Rava j.t. õpingid, Omedo õpir. tuli kaasa oma koolimaja ümbruse korrastamisel, majade värvimist organiseeris U.-Lõve õpiring.

Kullamaa lavakunsti-õpiringi liikmed „Tantsuprofessori“ lavastamise puhul.

Põllumajanduse alal *) harrastati tegelikku piimakarja hindamist (Lümanda), katseid kanakasvatutes (Randvere), lehmaliüpsmist (Voose), hobuserautamist (Ravila rahvaülik. õpir.).

Rohkesti on aga teoreetilised õpingud seotud tegelike harjutustega õpinges, kus käsitleti lavakunstilisi küsimusi. Korraldati tegelikke lavalisi harjutusi (Varja, Varudi, Ranna, Koimla, Piiometsa, Haimre, Kullamaa, L.-Mõisaküla, Sänna ja Oiu õpinges), jumestamisharjutusi (Varudi, Haimre, Kullamaa, Leevre, L.-Mõisaküla, Massu, Vigala),

*) Kahjuks torkab silma, et põllumajanduslikes õpinges siiski on korraldatud vähe praktilisi töid ja harjutusi.

deklamatsioonide õppimist (Varja, Haimre, L.-Mõisaküla), kõnekoori-harjutusi (L.-Mõisaküla), hääldamisharjutusi (Massu, Vigala, L.-Mõisaküla, Saulepi, Sänna j. t.), rahvatantsude õppimist (Koikla, Rannu). Praktilisist ülesandeist ei ole saanud mööda ka ükski õpiring, kus käsitleti kõneoskuse küsimusi; vastavate harjutuste korraldamist märgivad: Harku, Hirvli, Nabala, Virumaa r.-ülik., Maidla, Kabala ja Oiu õpingid.

Harrastati kirjalike referaatide valmistamist (L.-Mõisaküla, Ohukotsu, Kodila j. t. õpingid); omandati praktilisi kogemusi seltsi asjaajamises (Piiometsa, Adiste), õpiti seltskondlikke mängu (Kolgaküla, Valasti, Rogosi), praktiseeriti koosolekute juhatamist (Maardu, Albu-Risti j. t.).

Korraldati lauluharjutusi (Valguta, Koikla, Piiometsa, Kioma), orkestriharjutusi (Valguta), ühislaulude õppimist (Kalmaküla).

Virumaa rahvaülikooli juures pühendas üks õpiring kogu oma tegevuse meeskäsitööde õppimisele, samuti jätkas käsitöö õppimist Saaremaal Taritu õpiring juba teist aastat, kus valmistati pleki- ja harjatöid. Rohkesti aga olid käsitöö alast huvitatud naisõpingid

Rannu noorsoo õpiring „Edu“ naiskäsitööühimas valmistatud käsitöid.

(Virumaa r.-ülik., Rannu naisõpingilased, Harju algk., Pärnu naiss. õpir. j.t.), Virumaa rahvaülikoolis ja Pärnu naisseltsi õpingis õpiti ka rahva-rõivaste valmistamist. Muudest naiskutsealadest korraldati kalatoitude valmistamist (Pärnu naiss.), peotoitude valmistamist ja lauakatmist (Soomra), õpiti lapse

mähkimist ja vannitamist (Virumaa rahvaülik. õpir.).

Peale eelloetletute korraldati spordiharjutusi (Voose, Valguta, Valasti), esperanto keele harjutusi (Võõbste, Abja-Paluoja, Tln. esperanto õpir.); praktilisi töid elektrotehnika alal (Russalu, L.-Nigula); esimese abi harjutusi (Adiste); tehti kirjanduslike teoste analüüsi (Põlula, Torma j. t.), näitekohtute harjutusi (Torma), kirjalikke töid (S.-Jaani), õigekirja harjutusi (Riisipere) jne. Soomra õpiring Pärnumaal ja Kullamaa õpir. Läänemaal korraldasid õpiringi tööhooaja lõpul ka testi õpiringlasile.

Märkus: Kindlasti on tegelikult olnud õpiringis praktilisi harjutusi rohkem kui aruannetes märgitud; paljude ainete edukat käsitlust ilma tegelike töödeta ei saa kujutellagi.

Mida tehti õpiringide tegvuse mitmekesistamiseks.

Õpingtegevuse huvitavuse tõstmiseks ja mitmekesistamiseks kasutas aruanded esitanud õpiringest 112 ehk 74,6% mitmesuguseid huvitõstavaid elustavaid vahendeid.

Oma ajakiri või seinaleht on 26 õpiringil ehk aruannete esitajaist 18,6%; ja nimelt:

Suure-Jaani, Lõopõllu, Järve, Kallavere, Kodila, Russalu, Polli, Adiste, Lääne-Mõisaküla, Haimre, Valasti, Käesla, Lümända, Anseküla, Valguta, Rannu, Omedo, Mustvee, Kambja, Varja, Narva Soome-Rootsi koguduse, Kolgaküla, Kiisa, Kaiu, Riisipere, Kuimetsa, Järvakandi ja Voose õpiringidel.

22 õpir. ehk 14,6% kasutasid õpingtegevuse elustamiseks ja sidumiseks aktuaalsete küsimustega nn. päevasündmuste kroonika esitamist muu õpingtegevuse kaasas; nimelt:

Ohukotsu, Järvakandi, Russalu, Kaiu, Kiisa, Narva Soome-Rootsi kog., Võõbste, Kaarma, Anseküla, Lümända, Lõopõllu, Piiometsa, Norra, Haimre, Leevre, L.-Mõisaküla, Sänna, Adiste, S.-Jaani, Rõika, Oiu ja Käosalu õpiringid.

Mitmesugusist võistlusist korraldati järgmisi:

Kärvete Rks. õpiringi orkester.

Kõnevõistlusi — 6 (Ravila rahvaülik. õpir., Nabala, Laekvere, Virumaa rahvaülik. õpir., Maidla ja Rogosi õpir.); deklamatsioonide ettekandm. võistlusi — 3 (Laekvere, Mädapea ja Adiste); spordivõistlusi — 3 (Voogla, Valguta, Leevre); kirjandite võistlusi — 1 (Uhtna-Säimi) ja isegi seltskondliku kasvatuse alalt kommetevõistlus (Rõika õpir.).

Ohukotsu ja Lõopõllu õpiringid kasutasid õpiringitöö elustamiseks raadio, Keina ja Massu õpir. — koorilaulu, Rannu — muusikat, Leevre ja Massu — rahvatantse; Käeslas, Adistes ja Ohukotsus kanti töö elustuseks ette katkeid kirjanduslikest teoseist ja luuletisi; Lääne-Mõisaküla õpir. oli organiseeritud ühine väljalõigete tegemine ajakirjandusest ja nende korraldamine; S.-Jaani õpiring algatas märkimist vääriva harrastusena kontakti loomise teiste õpiringidega, milleks korraldati vastav rändalbum ja saadeti ringkäiku teistesse õpiringidesse.

Enamik õpiringe ei jätnud korraldamata sisulise töö järele ka meeleolu loovat seltskondlikku osa, millises märgitakse järgmisi harrastusi: ühislaulu — 82 õpir. ehk 54,6%, ühismänge — 80 õpir. ehk 53%, vestlusi — 79 õpir. e. 53%, tantsu — 55 õpir. e. 36,6%. Kose maanaiste õpiringis korraldati „ühise meeleolu ja julguse loomiseks oma mõtete avaldamisel iga töökoosoleku lõpul vestlusi teetassi juures. See peletas ruumist ametliku koosoleku õhu.“

Ambblas korraldati elevuse loomiseks õpiringlastele eriline huviohtu, Kloogal — ühine jõuluohutu. Lääne-Mõisakülas anti igale õpiringlasele, kes hoolsalt ja korralikult võtnud osa õpiringi tööst, ka sellekohane tunnustus.

Õpiringide üldisi ettevõtteid.

Paljud õpiringid ei piirdunud mitte ainult omavahelise arendava tegevusega, vaid viisid aegajalt oma töövilja ka avalikkuse ette, korraldades mitmesuguseid avalikke esinemisi, milliseiks ettevalmistumine toimus enamasti õpiringide töökoosolekuil. Sellelaadseist ettevõtteist korraldati nimelt:

- 1) referaatõhtuid — 98, 42 õpiringi poolt,
- 2) huviohtuid — 35, 22 õpiringi poolt,
- 3) aktusi — 32, 10 õpiringi poolt,
- 4) näitekohtuid — 15, 13 õpiringi poolt,
- 5) kirjandusõhtuid — 9, 3 õpiringi poolt,
- 6) peo-õhtuid — 7, 3 õpiringi poolt,
- 7) õpireise — 2, 1 õpiringi poolt,
- 8) jõulu-õhtuid — 2, 2 õpiringi poolt,
- 9) teeõhtuid — 2, 2 õpiringi poolt;

peale selle üks näitus, valguspildiõhtu *), vaimuliku kirjanduse õhtu, jumalateenistus, kõnekoosolek, kursus; ühel juhul esinesid õpiringlased ringis õpitud paladega kohaliku seltsi korraldatud peoõhtul jne.

Mis teevad õpiringid suvekuudel?

Ülaltoodud andmed on õpiringide tegevuse

Norra k. t. „Kündja“ õpiringlased jälgivad õunapuude vääristamist hra Jaagusso juhul.

kohta nende talvisel tegevushooajal. Suur osa õpiringest, aruande esitanuist 61 õpiringi ehk 40%, jätkab tegevust ühel või teisel kujul ka suvekuudel. (20 õpiringi, s. o. 13% on vastava küsimuse jätnud lahtiseks; nii võib arvata, et tegelikult tegevus avaldub enamaiski õpiringes.)

Kõige rohkem võtavad õpiringid suvekuudel osa kodude kaunistamise hoogtööst; selle oli võtnud oma suvisesse tegevuskavva 59 õpiringi ehk 39%, ja nimelt:

Ohukotsu, Järvakandi, Audevälja, Hirvli, Nabala, Russalu, Kallavere, Kodila, Ruila, Põlli, Kaiu, Habersti, Kolgaküla, U.-Sämi, Laekvere, Varja, Varudi, Viru-Kõnnu, Maidla, Järve, Mädapea, Põlula, Mereküla, V.-Kabala, Tarakvere, Prangli (Tartum.), Kambja, Omedo, Pühajärve, Ulila, Vaimastvere, Valguta, (üldk.), Valguta (muusika), Muhu, Leisi, Abrika saare, Kaarma, Pamma, Nasva, Randvere, Lõopõllu, Käesla, Järise, Valasti, Kirna, Tännasilma, Käravete, Norra, Haimre, Hiiu-Kõpu, Leevre, L.-Mõisaküla, Kõrgesaare, Saulepi, Rogosi, Kioma, Soomra, Lustivere ja S.-Jaani õpiringid.

Õpireise ja huvimatku korraldas 50 õpiringi ehk 33%;

töid-katseid põllul ja aias korraldas 34 õpiringi ehk 22,6%;

spordiharjutusi korraldas — 6 õpiringi ehk 4%;

loodusvaatlusi — 6 õpiringi ehk 4%;

rahvamaja ümbruse korrastamise on võtnud oma suvisesse tegevuskavva Varja ja Kullamaa õpir.;

Rahkla Lug.-Spordiringi üldh. õpiring „Kungla“. (Õpiring võttis suvel intensiivselt osa kodukaunistamise hoogtööst).

*) Russalu õpiring, kus muide kasutati sama õpiringi õpiringlase Hugo Rähni poolt ise valmistatud valguspildi-aparaati.

kanakasvatuse võistlusi korraldasid Anseküla ja Randvere õpir.;

näitusi korraldasid Lõopõllu, Järise õpir.; näidendeid valmistasid ette Kullamaa ja Soomra õpir.

Pealeselle — jätkati oma ajakirja väljaandmist (Valguta), korraldati väetuskatseid (Audevälja), huviõhtuid vabas looduses (Mädapea), lauluharjutusi (Adiste), võistlusi aiatöös (Pamma), kohalik suvipäev (Adiste), kodukoha ajaloo uurimist (S.-Jaani) jätkati kava läbitöötamist (Piiometsa), täienduti koduse kasvatuse küsimustes (Tarakvere), võeti osa Võidupüha korraldamisest (Omedo), üldisest maanoorte-ringide vahelisest võistluses (Haimre) jne.

Võrreldes eelmise aastaga on õpiringides suvine tegevus elavnenud ja mitmekesisestunud, mis aitab luua kohalike kultuurihuviliste vahel pidevat kontakti, peaasi aga — rakenduda rohkem tegelike kultuuriliste ülesannete teenistusse.

Tulud ja kulud.

Tulude ja kulude osas enamik õpiringe on jätnud vastava küsimuse vastamata, kuna need õpiringid ei oma iseseisvat kassat. Rõõmustavana paistab, et mitmel pool siiski ka seltsid, milliste juures töötavad õpiringid, nende jaoks juba oma eelarve korras näevad ette vastavad summad. See peaks muutuma endastmõistetavaks küsimuseks ka neis kohtades, kus seni siiski veel õpiringidele pole eelarve puhul mõeldud! Mitmes kohas on aga õpiringid ise lahendanud oma majanduslike sissetulekute küsimuse. Peamisiks sissetulekute allikaiks on liikmemaksud ja mitmesugused üldised avalikud esinemised: referaatõhtud, näitekohtud, isegi peod jne. Siinkohal ei saa jätta aga siiski osutamata ka sellele asjaolule, et neil puhkudel, kui õpiring pühendab liig suurt tähelepanu seesuguseile väliseile esinemisile ja rahahankimisele, võib selle all kannatada ringi seesmine arendav tegevus.

Tulude osas märgib 55 õpiringi oma tulud kogusummas Kr. 1.348,67, mis teeb keskmiselt õpiringi kohta Kr. 24,50. Suurima tuluna on märgitud Kr. 248,40 (Käravete õpir. — korraldanud 5 avalikku referaatõhtut); edasi Leevere õpir. — Kr. 182,01, Agapäe — Kr. 166,33.

Kulude osas on 56 õpiringil olnud kulused

kokku Kr. 1.041,22, mis teeb keskmiselt Kr. 18,59 õpiringi kohta.

Võrreldes tulude ja kulude osa, nähtub, et neis õpiringes, kus on olnud oma kassa, on kassas ülejääk, keskmiselt Kr. 5,91 õpiringi kohta. Kuid on ka neid kohti, kus õpiringi juhataja huvist ja armastusest asja vastu õpiringi tarveteks pühendab oma isiklike summasid (näit. Lustiveres).

Kavatsusi järgmiseks hooajaks.

Enamik õpiringe — 153-st 134 ehk 87,5% on otsustanud sügisel, uue tegevusaasta algul, kindlasti jätkata tööd. 17 õpiringi aga on jätnud vastava küsimuse vastamata. Ainult 2 õpiringist teatatakse, et neil ei võimaldu uuel tegevusaastal tegevust edasi arendada (ühel juhul õpiring liitub kohaliku maanoorte-ringi tegevusega, mispuhul tegelikult ta saab, ja on soovitavgi, oma tegevust väga hästi arendada õpiringilise meetodi kohaselt, nii nagu paljud maanoorteringid senigi on töötanud õpiringidena).

Millal algab uus tegevushooaeg?

Enamik õpiringest on otsustanud tegevust uuel tegevushooajal algada järgmistel kuudel:

- 1) septembris — 11 õpir. e. 7%,
- 2) oktoobris — 50 õpir. e. 32,6%,
- 3) novembris — 38 õpir. e. 24,7%,
- 4) detsembris — 16 õpir. e. 10,4%,
- 5) jaanuaris — 4 õpir. e. 3%,
- 6 aeg jäetud lahtiseks — 9 õpir. e. 5,8%.

Missuguseid käsitusaineid kavatakse võtta tegevuskavva.

Kavatsusis esikohale tuleb:

- 1) *kirjandus*, millise aine on otsustanud võtta uuel tegevusaastal tegevuskavva 23 õpir. e. 15%, nimelt järgmised õpiringid: Riisipere, Russalu, Ruila, Laekvere, V.-Kabala, Prangli, Pühajärve, Kalmaküla, U.-Lõve, Lööla, Peetri, Rava, Mündi, Keina, Leevere, Harju algk., Rogosi, Adiste, Kioma, Pärnu nais. õpir., Lustivere, Villevere ja S.-Jaani;
- 2) *aiandust* — 18 õpiringi: Kodila, Maardu, Kaiu, Habersti, Kadrina, V.-Kabala, Tarakvere, Pühajärve, Valguta, Muhu, Pähkla, U.-Lõve, Randvere, Lõopõllu, Albu-Risti, Saulepi, Kioma, Soomra;

- 3) *mitmes, üldisi küsimusi* — 18 õpir.:
Järvakandi, Audevälja, Kuimetsa, Kose, Kallavere, Kolgaküla, Virum. rülik., Järve, Kadrina, Pühajärve, Valguta, Järise, Kirna, Tännasilma, Saulepi, Rogosi, Villevere, Oiu;
- 4) *lavakunsti* — 15 õpir.:
Nabala, Ruila, Rae, Kiisa, Laekvere, Varudi, V.-Kabala, Tarakvere, Kambja, Jõgeva, Piiometsa, (Lavak.), Kullamaa, Sänna, Kioma, Nursi;
- 5) *kodude kaunistamise küsimusi* — 15 õpir.:
Kallavere, Kodila, Maardu, Kaiu, Kadrina, Mustvee, Leisi, Kaarma, U.-Lõve, Lõõla, Albu-Risti, L.-Mõisaküla, Saulepi, Adiste, Kioma;
- 6) *põllumajandust* — 11 õpir.:
Ohukotsu, Hirvli, Kallavere, Põlli, U.-Sämi, Maidla, V.-Kabala, Pähkla, Tännasilma, Adiste, Kioma;
- 7) *kõneoskust* — 11 õpir.:
Hirvli, Laekvere, Tarakvere, Kambja, Mäksa, Saare, Vööbste, Muhu, Peetri, Nursi, Rõika;
- 8) *seltskondlikku kasvatust* — 10 õpir.:
Hirvli, Mereküla, Tarakvere, Kalmaküla, Vööbste, Muhu, U.-Lõve, Anseküla, Massu, Rõika;
- 9) *mesindust* — 8 õpir.:
Nabala, Kaiu, Kadrina, Muhu, U.-Lõve, Randvere, Albu-Risti, Soomra;
- 10) *kodust kasvatust* — 7 õpir.:
Ohukotsu, Audevälja, Kose, Varja, Tarakvere, Mustvee, Kioma;
- 11) *eesti ajalugu* — 6 õpir.:
Hirvli, Ruila, Põlula, Norra, S.-Jaani;
- 12) *esperantot* — 5 õpir.:
Vööbste, Abja-Paluoja, Polli, Oiu, Tln. esper. üh. „Espero“ õpir.;
- 13) *muusikat* — 4 õpir.:
Rannu, Valguta, Harju algk., Kioma;
- 14) *meeskäsitööd* — 3 õpir.:
Virumaa rülik. õpir., Taritu, Harju algk. õpir.;
- 15) *kodulinnukasvatust* — 3 õpir.:
Gotlandi, Kaarma, Randvere;
- 16) *loomakasvatust* — 3 õpir.:
Lõopõllu, Tõlluste, Käesla;
- edasi — *kasvatusküsimusi* (Harku, Vodja), *sportlikku tegevust* (Voose, Valguta), *maateadust* (Kalmaküla, Norra), *kodumajandust* (T.-Kõnnu, Pähkla), *naiskäsitööd* (Rannu, Harju algk.), *esimest abi* (Saare, Lõopõllu); *usuküsimusi* (Narva Soome-Rootsi kog. õpir.), *ühiskondlikke küsimusi* (Järve), meie ja maailma tähtsamaid *vaimukangelasi* (Maardu), *majapidamist ja eesti keelt* (Prangli), *taimeteadust* (Lõõla)), *hääleseadet* (Piiometsa), *seltsi asjaajamist* (Adiste), *pärivust* (Nursi „Rühk“) ja *rahvamajandust*, poliitilist ökonomiat, ajakirjandustehnikat ja massipsühholoogiat (Tln. tekstiltööl. õpir.)

K. L.

Väljavõtteid õpiringide juhatajate omahinnanguist möödunud t-a. tööle.

Paljudes õpiringides on tehtud tõhusat tööd kollektiivse endaarendusliku tegevuse traditsiooni viimiseks kohtadele, seejuures võites mitmesuguseidki raskusi ning leiutades isegi oludele vastavamaid töövõtteid-harrastusi. Osalt ilmestavad neid õnnestumisi-saavutusi kui ka raskusi alltoodud väljavõtted õpiringide möödunud tegevusaasta aruannetest. Üldiselt, välja arvatud üksikud erandid, paistab neist aruandeist vastu optimistlikku meeleolu.

*

„Kuigi õpiring tegutses esimest aastat kohapeal, leidis ta siiski juba esimesel koosolekul poolehoidu, mida näitas kavakindel ja rohke osavõtt kõigist koosolekuist, nii õpiringlaste kui ka vabakuulajate näol. Samuti osutusid läbivõetud alad huvitavaks ning need kõitsid osavõtjaid kuni aine lõpuni. Selle kõige juures õpiringi töö oli täiesti korrektne ja alati jäädigi asjalikkuse juure püsima. Isiklikuks kunagi ei mindud. Kokkuvõttes võib rahuldustundega konstateerida, et õpiring täitis oma

ülesande hiilgavalt ning inimesed, kes aitasid selleks kaasa, tegid tükk tõhusat tööd koha-pealse vabaharidustöö heaks.“ (Viru-Kabala.)

*

„Õpiringi töös võib rõõmustavalt märgata edu. Sõnavõtud olid asjalikud ja julged. Samuti esinemised head. Referaadid korralikult ettevalmistatud. Õpiring töötas möödunud tegevusaastal kolmandat aastat. Kui ta veel kolm aastat töötab, siis on ta lõpmata suure töö teinud ümbruskonna noorte arendamiseks, neid õpetades seltskondlikus käitumises, andes tõsisemaid endaarendamise püüdeid ja pakkudes ka mõistlikku ajaviidet.“ (Uhtna-Säämi.)

*

„Et õpiring tegutses juba kolmandat aastat, siis oli liigetel vilumust, tahet süveneda töösse asjalikult ja põhjalikult ning huvi enese arendamise suhtes, nii et õpitoos erilisi raskusi ei ole. Pealegi on valmimas uus rahvamaaja, kus saab ka õpiring kooskäimiseks soodsad ruumid. Praegu on käimas maja ümbruse kaunistamine ja algamas ruumide korrastamine nii seesmiselt kui ka väliselt.“ (Varja.)

*

„Kõik õpiringlased suhtusid huviga ja täie andumusega tööle. Nii kulus tihti tervelt 3—4 tundi aine käsitlemisele ja veelgi ei tahtnud läbirääkimised lõppeda. Sõnavõtjate arv, mis esimesel aastal oli väike, on nüüd tõusnud 100%-ni. Selpuhul ei olnudki tarvidust seltskondliku osa järgi, kuna vestlused töö lõpul olid endastmõistetavad. Esimesel aastal oli küll õpiringlaste arv suur, kuid tööga tutvunedes leidsid paljud, et see ei vasta nende

Pühajärve Rts. Õpiring.
Vasakult teine ringi juh. prl. Salme Neuman.

huvidele ja lahkusid. Järgi jäid inimesed, kellel täieline huvi töö vastu. Nüüd tuleb puudumisi harva ja töötada saab kavakindlalt.“ (Pühajärve.)

*

„Kõike kokku võttes peab märkima, et ümbrusk. inimestel ja ühtlasi õpiringlasil õpir. tegevuse kohta on heameel, millistest koosviibimistest võeti alati elavalt osa, eriti aga õpiringi korraldatud huvi- ja teeõhtuist, samuti ka aktusist. Mis puutub töökoosolekuisse, peab märkima, et need möödusid tänavu lõbusamalt ja elavamalt kui läinud aastal.“ (E. Nurss — Omedo.)

*

„Töö on seni arenenud väga hästi, palju edukamalt, kui eelmisel aastal. Tagasihoidlikumad on 2—3 aasta-paari eest algkooli lõpetanud noort, kuid kohaste ja kergemate teemade käsitusel loodan suuta ka neid aktiivsemalt tööle kaasa tõmmata.“ (R. Kurepalu — Kolovere.)

*

„Õpiringi töötulemustega, arvestades kohalike võimalustega, võib olla täiesti rahul. Kui mõni aasta tagasi tehti sel alal Kallaveres katset, siis äpardus see. Nüüd aga, praeguse koolijuhataja K. Alberi energilisel tegevusel ja toetusel, on osutunud võimalikuks õpiringi tegevus Kallaveres. Sellest osavõtjad on võtnud täie tõsidusega õpiringi tööd, otsides sellest mitte ainult lõbu, vaid — ennast arendavat tegevust.“ (Kallavere.)

*

„Ringi liikmed võtsid hästi osa läbivõetud teemade arutlusest. Nii kujunesid õpikoosolekud huvitavaks. Õpiringi liikmete vähesuse tõttu aga kurdetakse liig sagedase referaatide kordumise üle. Eriti vähema haridusega ringiliikmed hoiuvad esinemast referaatidega.

Huvi pakuvad ümbrusk. elanikele avalikud referaatõhtud.“ (Tännasilma.)

*

„Õpiringi töö huvitab ümbruskonna elanikke, kuid paljud ei soovi aga ise tegelikult võtta osa sellest.“ (Kodila.)

*

„Kolmest tööaastast, mil õpiring on töötanud, tundus möödunud aasta kõige töö- ja saavutusterikkamana; paari eelmise aasta töö

viljana saavutati omavaheline kontakt ja vilumus õpiringilises töös; peaaegu kõik esimesed õpiringlased töötasid kaasa. Eelmistel aastatel töötati vaid omavahel. Tänavu, kasutades eelmise aasta kogemusi, esineti juba avalikult ja kohal. oludega võrreldes — väga hea eduga. Nii õnnestus hästi 2 RA puhul korraldatud kirjandusõhtut. Samuti sooja vastuvõttu leidsid õpiringilise tööna ettekantud näidendid, mille ettevalmistus oli hästi põhjalik. Kõige suurema saavutusena lavakunsti õpir. töös võib märkida noortel tekkinud veendumust, et hääd ettekannet laval võib saavutada vaid põhjaliku tööga.“ (Haimre.)

*

„Õpinglasi huvitas tänavune töö, sest kasutasin kõiki võimalusi terve õpinglaste pere töösse rakendamiseks. Vanemaid õpinglasi huvitasid enam üldised, nn. „elulised küsimused“ (elust, armastusest jne.), kuna nendeks ei ole tarvis erilist ettevalmistust, vaid võib töökoosolekul niisamuti lobisemisele kalduda. Kavatsen siiski tulevikuski piirduda selliste alade ja ainete käsitlemisega, kus tuleb ka kodus süveneda ainesse. Õppe- ning tööraamatuid peab leiduma kohal. (Tulime sellega kuidagi toime.) Ka töökavad peaksid olema kohal koostatud vastavalt õpingl. võimeile. Eriliseks raskuseks oli õpinglaste suur vanusevahe.“ (H. Tõnnov — Põlula.)

*

„Puht õpiringi alusel töötamine kujunes möödunud tegevushooajal raskeks, kuna vähesel õpinglastest jätkus püsivust ja aega süstemaatiliseks tööks, mis kohuslik igale õpiringi liikmele. Sellevastu said aga elava huvi osaliseks avalikud referaadid ja kõne-vaidlusõhtud, kus peale kohapealsete tegelaste esines ka rida väliskülalisi, enamuses vastava ala eriteadlased. Läbirääkimiste osa selliseil õhtuil kujunes alati elavaks ja mitmekülgseks, kuna peale kõneleja esines 2—3 kindlaksmääratud oponenti ja ka koosolijate poolt võeti rohkesti sõna.“ (Kiltsi.)

*

„Käesoleval tegevusaastal oli õpiringi liikmete hariduslik ja seltskondlik tasapind tunduvalt kõrgem kui eelmistel aastatel, seetõttu kujunesid töökoosolekud huviküllaseiks, asjalikeks ja õpetlikeks. Sõnavõtt oli väga elav,

millele ei tahtnud sageli tulla lõppu. Üldiselt peab tähendama, et üldkõnealuslik õpiring on huvitavaim õpiringi tüüp. Osavõtjate arv oli kõigil koosolekudel väga elav. Tööd-takistavaid asjaolusid ei olnud. Puht õpingitööd takistas küll sel aastal erilisel kiireloomuline seltskonnategevus, eriti veel seepärast, et suur osa õpingiliikmeid oli seltsk. elus juhtival kohal, mistõttu oli raske leida töökoosolekuks sobivat aega. Kuid need on rahvusliku tähtsusega üritused ja seda ei saa lugeda tööd-takistavaks asjaoluks.“ (Järvakandi „Valgus“.)

*

„Kuna tahtsin sidet alal hoida algkooli lõpetanud noortega, kutsusin neid, keda huvitas kooskäimine, õhtuti koolimajja, et nendega vestelda, lugeda ja veidi ka teha laulu. Olen kohal alles kolmandat aastat, seepärast need, kes juba varem kooli lõpetanud, jätsin eemale, et mitte seda karjakest rikkuda, kuna need tunnevad end juba „täismeestena“ ja lubavad endale mõndagi, mis pole sünnis ja ma ei soovinud nendega vägikaigast vedada. Kooskäimine oli raske, sest koolimaja asub säärases kohas, kuhu ligipääs on vilets — puuduvad korralikud teed. 50% kooskäijaid elas 5 km. kaugusel.“ (Kolga-Uuri.)

*

„Õpiring töötas ainult seltsk. kasvatuse aine alal. Töökavas aga üksikud teemad tunduvad väga laialdastena ja nende põhjal käsitlemiseks tuleb neid jaotada mitme koosoleku vahel. Vastasel korral venib koosolekul töö väga pikale ning puudub aeg seltsk. mängude ja laulude korraldamiseks, mis seltsk. kasvat. õpingis tunduvad õpiringi töö lahutamatu osana. Töö edukaks läbiviimiseks ei jatku kohapealseist allikaist ja neid tuleb laenutada Haridusliidust. Erilisi raskusi õpitöös ei olnud, väljaarvatud mõnede õpinglaste haigus, mis mõjus osalt tööd-takistavalt.“ (Kolgaküla.)

*

„Raskusi sünnitas alguses referaatide ja läbirääkimiste küsimus. — Ei osanud ega tahtnud keegi võtta oma peale. Nii pidi õpiringi juhataja olema ühtlasi referent kui ka oponent. Siis koostas küsimused, mida igaüks kodus pidi läbi lugema ja kirjalikult vastama. Need küsimused olid õieti referaatide konseptide. Nõnda hakkas asi arenema, nii et nüüd

Järvakandi h/s. õpiring „Valgus“.
Teine paremalt juhataja A. Jaanus.

enam ei ole eelnimetatud takistusi.“ (A. Paju — Tarakvere.)

*

„Õpiringi töö pakub asjast huvitatuile laialdasi tegevuse- ja eneseavalduse võimalusi. Eriti tõsiselt haaravad tööst kinni vanemad õpiringlased, s. o. 20-aastased ja vanemad; noorematele tundub referaatidega esinemine veidi raskena, — ettekannete tusedus nagu jätkaks soovida. Kaasreferentide abiga oleme siiski suutnud lahendada kõik küsimused.“ (Norra.)

*

„Õpiringi töötas kohapeal alles esimest aastat ja sellepärast sarnane aine nagu seltskondlik kasvatus suutis õpiringiliikmeid üksteisele lähendada. Osavõtt ja huvi töö vastu oli sobiv, otstarbekohast tööjaotust takistas ainult liikmete rohkus.“ (Peetri.)

*

„Väheste kogemustega õpiringile, mille liikmed algharidusega, on olulise tähtsusega õpikute küsimus. Käsitades kõneoskust J. Rummo' raamatu järgi, kus materjal kavakohaselt jaotatud ja kõigile arusaadavalt sõnastatud, meie õpiringlaste enamik tuli referaatidega rahuldavalt toime. Töötati innukalt nii et võisime registreeruda töövõistluseks. Seltskondliku kasvatuses õppimisel aga puudus selline hea õpik. Tarvitamiseks saadud raamatuid ei osatud leida ainet referaadiks, keeleliselt olid nad rasked, näit. Foersteri „Elujuht“. Raamatuid oli ka vähe. Keelduti refereerimast, sõnavõttude jääd üksikute asjaks. Töökoha muut-

mise tõttu jäid ringist välja kaks tugevamat liiget ja sellega asi nurjus. Ei olnud mõtet täita isegi töövõistluse aruandelehti. Töö tulemustega olen siiski rahul ja leian, et õpiring vabaharidustöös on asendamatu tegur.“ (Maidla.)

*

„Aine — talumajapidamise korrastamine — on huvitav maanoortele, nende huvialade kohtane, kuid selle käsitamiseks mõeldud raamat on nendele raskesisulised, eriti põhiraamat A. Rebase „Põllumajapidamise õpetus“. Referaatide valmistamisel tulid mõnesugused raskused, eriti mitmesuguste arvutuste juures.“ (Kantküla.)

*

„Õpiringi töö oli korraldatud selliselt, et ajalehis ja jakirjades nädala jooksul avaldatud tähtsamad uudised ja teated kanti ette kindlaksmääratud referentide poolt. Alad — sport, hariduslikud küsimused, kirjandus, teater, kunst, põllumajandus, poliitika, majanduslik ringvaade, naiste osa jne. Ülesanded jagati õpiringlaste vahel vastavalt võimetele.“ (Käesalu.)

*

„Õpiringi töö suutis panna nooremaid õpiringlaste elavamalt mõtteid avaldama. Samuti on õpiringi poolt korraldatavate referaatõhute vastu kasvanud ümbruskonna elanike huvi. Õpiringi töö kannatas aga ruumide puuduse all.“ (Harku.)

*

„Õpiringi tööd takistas sobivate teemade leidmine. Kuna meie õpiring töötab juba viiendat aastat, on selle aja jooksul võetud läbi peaaegu kõik, mida on leitud sobivaks. Kuna osa liikmeid töötab algusest saadik kaasa, muutuks ainet kordamine neile igavaks.“ (Kuimetsa.)

*

„Õpiringi töö võiks areneda palju hoogsamalt, kui oleks võimalik töötada just sel alal, mis kõige enam huvitab, milleks on aga mitmesuguseid takistusi. Kõige pealt käsiraamatute puudumine.“ (Ambla.)

*

„Õpiringi liikmeteks ei julge paljud astuda, kartes sellega kaasaskäivat koosoleku juhatamist ja protokollimist, vaid arvavad paremaks

võtta osa tööst vabakuulajatena. (Miinimum vabakuulajaid 11, maksimum 48)." (Ulila.)

*

„Kuna käsitletud teemad kodus järjekindlat tööd nõudsid ja iga osavõtja kohuseks oli esineda, siis jäid mõned õpiringi tööst esinemise kartusel eemale.“ (ÜENÜ Rae.)

*

„Õpiringi tööd tuleb lugeda ebaõnnestunuks, kuna õpiringi liikmed olid liigselt koormatud seltskondliku tööga raamatuaasta ja teiste üldiste ettevõtete korraldamisega.“ (Maksa.)

*

„Kuna Ohekatkus enne ei ole töötanud õpiringi, siis on inimesed alles sellise tööga harjunud. Huvi näib nooris aga asja vastu olevat.“ (Ohekatku.)

*

„Õpiringi töö oli hoogne ja andis häid tagajärgi. Erilist huvi tunti kõneoskuse vastu.“ (Nabala.)

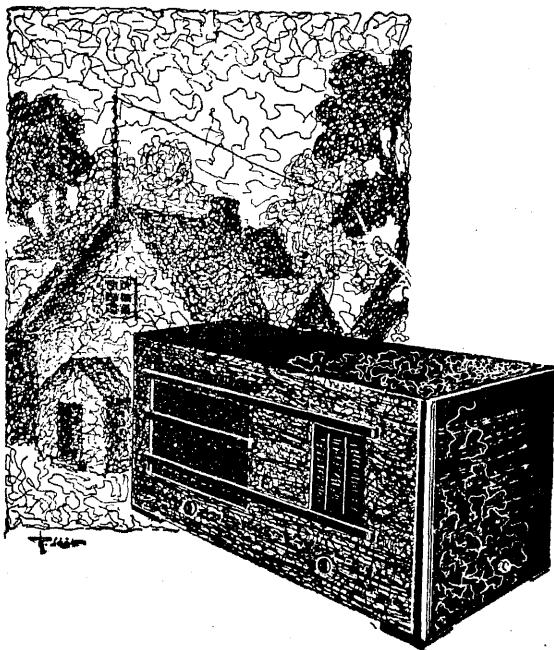
*

„Väga elav on referaatide puhul sõnavõtt. Soovin, et see edaspidigi nii oleks.“ (Kirna.)

*

„Kambja õpiringil tuli võita tegevusaastal raskusi: osa tegelasi jäid haigeks, osa oli süvenenud isetegevuseks veel liig noored, osaliselt olin süüdi ka ise, sest viibisin ligi kuu aega rahvahääletuse propaganda töö ja noored jäid selleks ajaks ilma juhita.“

Kuid siiski: „Kambja ringil on oma väike süda, kust noorustuli ei kustu.“ (K. Kirss — Kambja.)

Lühikese ajaga on saanud populaarseimaks maa raadiovastuvõtjaks

KANNEL

sest ta on:

**suurepärase kõlaga,
hea selektiivsusega,
ilusa välimusega.**

Sealjuures väga ökonoomne: tarvitab ainult 4 m. amp. anoodvoolu.

Samad paremused on „Raadio Tere“ patareisuperitel:

VANEMUINE

5 lambiline 3 lainealaga.

Hind Kr. 195.—

P. SÜMFOONIA

6-lambiline 3 lainealaga, võimsa klass B lõppastmega.

Mõlemad superid — eriti aga P. Sümfoonia — sobivad kooliraadioks ja kollektiivkuulamiseks.

Tallinn, Pikk tän. 3, tel. 465-66.